

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III обикновено Народно Събрание. (Първа сесия.)

XXXIV. ЗАСЪДАНИЕ, ПОНЕДЪЛНИКЪ 7 ФЕВРУАРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа и 5 м. послѣ пладнѣ, подѣ председателството на Негово Високо-преосвященство Митрополита Симеона Варненско-Преславский).

Председателъ (звъни): Засѣданието е отворено. Ще се прочете списѣка на депутатитѣ.

Секр. Щърбановъ (чете списѣка).

Председателъ: Отъ 40 души депутати присѣтствуватъ 32 души, отсѣтствуватъ 8, Събранието е пълно и засѣданието се открива. На дневенъ редъ имами бюджетопроекта за 1883 год.

Аневъ: Мисля, че послѣдний дневенъ редъ не е исчерпанъ и него трѣба да минемъ. На редъ иде бюджета за просвѣщението; но понеже министра не присѣтствува, не знамъ какво ще правимъ съ този бюджетъ.

Председателъ: Дѣйствително разглѣждане бюджета безъ присѣтствието на министра представява неудобства, за това било би хубаво да се отложи разглѣжданieto на този бюджетъ, до дѣто пристигне г-нъ м-ръ на просвѣщението. Дневния редъ, който е предложенъ, е слѣдване на дневния редъ отъ сѣбота, и тукъ стои бюджетопроекта за 1883 год. Послѣ първото четение на закона за тържищата и генерални дебати върху него, телеграфо-пощен. конвенция между Турция и България, предложението по митницитѣ отъ г-на Герова и подиръ бюджетопроекта дохожда четението законопроекта за тържищата. Г-нъ Бошнаковъ като докладчикъ за законопроекта за тържищата да направи на Нар. Събрание доклада си. (Гласове: нѣма го). Тогава да се прочете телеграфната конвенция между Турция и България.

Секр. Щърбановъ (чете):

СПОГОДБА.

Между НЕГОВО ПРЕВЪСХОДИТЕЛСТВО М. Иззетъ Ефенди. Главний управителъ на отоманскитѣ пощи и телеграфи, дѣйствующъ въ Името на Императорската администрация на пощитѣ и телеграфитѣ, отъ една страна; и НЕГОВО ПРЕВЪСХОДИТЕЛСТВО Д-ръ Г. Вѣлжовичъ, Главний управителъ на българскитѣ пощи и телеграфи, дѣйствующъ въ Името на Княжеската администрация на пощитѣ и телеграфитѣ, отъ друга страна, стана слѣдующето съгласие:

Чл. I.

Телеграфнитѣ пѣтица прѣзъ Ихтиманъ-София, Казанлъкъ-Габрово, Котелъ-О.-Пазаръ и Бургасъ-Варна сѣ отворени за всичката международно телеграфна корреспонденция, както и за корреспонденцията между Турция и Княжеството България.

Обаче пѣтицата прѣзъ О.-Пазаръ и Бургасъ-Варна ще бѣдатъ главно употребени за корреспонденцията размѣнена между И. Румелийската Область и Княжеството България.

Условившитѣ се страни могатъ да се споразумѣятъ за отварянето на единъ или много други пѣтица.

Чл. II.

Тарифинацията на телеграфитѣ ще става съобразно съ таблицитѣ за такситѣ приети въ Лондонската конференция и допълнени или измѣнени чрезъ послѣдующитѣ съобщения

отъ международнитѣ писалища на телеграфнитѣ администрации.

Такситѣ слѣдуеми на Турция сж ония показани въ горѣ-помѣнжтитѣ таблици подъ рубриката Турция.

Такситѣ слѣдуеми за линиитѣ на Княжеството България сж слѣдующитѣ.

I. Европейскій режимъ.

Крайна такса л. 0.05

Транзитна такса л. 0.04

Гореказаната транзитна такса за европейскій режимъ ще се спада отъ отоманската такса за всичката корреспонденция съ назначение или произходяща отъ Европейска Турция, уиждана презъ турско-българскитѣ пѣтища.

II. Неевропейскій режимъ.

Крайна такса л. 0.075.

Транзитна такса л. 0.075.

Чл. III.

Като исключение отъ постановленията на горний чл. II. цѣлата такса налагаема на размѣнената корреспонденция по прямитѣ пѣтища, между писалищата на И. Румелия и ония на България, се опредѣля на 10 стотинки за дума съ допълнителната такса отъ 50 стотинки за всѣка телеграмма.

Гореказаната такса отъ 10, десѣтъ стотинки за дума и допълнителната такса отъ 50 петдесѣтъ, стотинки за всѣка телеграмма ще се делятъ по на половина между условившитѣ се администрации.

Чл. IV.

Метеорологическитѣ телеграмми, астрономическитѣ и санитарнитѣ, ще се размѣняватъ даромъ по линиитѣ на условившитѣ се администрации.

По взаимно съгласие, това освобождение отъ такса, ще може да се приспособи и за друга корреспонденция отъ общъ интересъ.

Чл. V.

Контрола на корреспонденцията ще става въ писалищата Ихтиманъ, Казанлъкъ, Котелъ и Вургащ отъ една страна и взаимно въ писалищата София, Габрово, О.-Пазаръ и Варна отъ друга страна.

Тоя контролъ ще се извършва отъ писалищата въ Пера и София, винаги когато предаванията ставатъ прямо между тия двѣ писалища.

При откриванieto на други пѣтища предвидени отъ параграфа 3 на горния чл. I. условившитѣ се страни, ще опредѣлятъ по взаимно съгласие, новитѣ контролни писалища, които се намѣрятъ сгодни за откривание.

Чл. VI.

Размѣнението на смѣткитѣ, съставени възъ основание наведенитѣ отъ контролнитѣ писалища книги, ще става

ежемѣсечно между отоманската администрация и българската администрация.

Останалата въ дългъ сума, слѣдъ уравниенията на приетитѣ смѣтки, ще се заплаща на кредитирующата администрация въ края на всѣко тримѣсечие: разноскитѣ за пренасянието на суммата ще бждатъ за смѣтка на дължащата администрация.

Чл. VII.

По предпикитѣ отъ датата на приспособлението на настоящата спогодба смѣтки ще се уравниятъ презъ далѣйше споразумѣние.

Чл. VIII.

Постановленията на настоящата спогодба могатъ всѣкога да се измѣнятъ по взаимно съгласие.

Чл. IX.

Прието е, че постановленията на правилника за международната служба и на приложенитѣ при него тарифи, ще се приспособяватъ неизмѣнно въ телеграфнитѣ сношения на условившитѣ се страни, до колкото тѣ не противорѣчатъ съ настоящата спогодба.

Чл. X.

Настоящата спогодба влиза въ сила единъ мѣсяцъ слѣдъ датата на подписването ѝ.

Тя ще се приспособява до неопредѣленно време и до истичаньето на шестъ мѣсеци отъ деня, въ които една отъ условившитѣ се страни поиска отмѣняваньето ѝ.

Тѣй направена въ Цариградъ на 10 Януарий 1883 год, н. с. въ двоенъ екземпляръ за една и сѣща цѣль.

Главний Управителъ на българскитѣ пощи и телеграфи:

м. п. Д-ръ Г. Вжлковичъ.

Главний Управителъ на отоманскитѣ пощи и телеграфи:

м. п. М. Иззетъ.

Коммисията не е направила никакви измѣненія въ тѣзи спогодба и я прие както бѣше предложена.

Предсѣдатель: Какво е мнѣнието на Нар. Събрание по тѣзи спогодба? (Гласове: приема се). Който не приема тѣзи спогодба както се прочете, да си дигне ржката. (Никой). Значи, че е приета. Ще помоля Н. Събрание, да рѣши да ли това четение да се счита за послѣдно, или трѣба да се направи и второ четение? (Гласове: послѣдно). Имами на дневенъ редъ четението законопроекта за тържищата и генерална дебата по него.

Докл. Бошнаковъ: Г-да представители! Считаамъ за излишно да говоря по този законъ, тѣй като вчера съ прочитанье тукъ прошенieto на Добричъ дадохъ поподробни объяснения. И по поводъ на това, прошенieto казваамъ ще

бжде удовлетворенно отъ законопроекта, който ще се прочете. За това безъ да разискваме по-вече, моля Нар. Събрание да обърне внимание върху съдържанието му. (Чете го):

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за

Тържищата

Чл. 1.

Всѣка община има право да учредява въ границитѣ на своята територия тържища (пазари, сборъ и пр.) за продаване добичета и всѣкакъв видъ стоки.

Чл. 2.

Общинскитѣ управления въ общинитѣ, дѣто съществуватъ днесъ тържища, както и ония, които учредятъ за напредъ такива тържища, длъжни сѣ да изработятъ правилници за редътъ въ тѣхъ и да ги представятъ на утвърждение на министерството на общитѣ сгради, земледѣлието и търговията, чрезъ окръжнитѣ управители.

Чл. 3.

Общинското право, което общинитѣ могатъ да налагатъ съгласно съ чл. 64-ий отъ закона за общинскитѣ управления на продавачитѣ за продаденитѣ на тържището стоки не трѣбва да надминува 2% отъ стойността на продадения предметъ, и начинътъ за събиранieto това право се опредѣля въ правилника за реда на тържището.

Забѣлѣжка: Когато става размѣна (трампа) съ добитѣкъ въ тържищата, Общинското право. се плаща само на разницата (юстето). Ако обаче размѣната става безъ разлика, плаща се само по единъ левъ за свидѣтелствата.

Чл. 4.

Продавачитѣ на домашенъ едъръ добитѣкъ (рогатъ или нерогатъ) представятъ свидѣтелства отъ общината си, че добитѣка, който тѣ изваждатъ за проданъ на тържищата е тѣхно законно притѣжане.

Ония продавачи, които нѣматъ такива свидѣтелства, се предаватъ на полицейскитѣ власти.

Чл. 5.

На купувачитѣ на домашенъ едъръ добитѣкъ общинското управл. издава нужното свидѣтелство, съгласно съ утвърдения правилникъ.

Чл. 6.

Тържищата могатъ да се управляватъ направо отъ общинското управление или да се даватъ подъ аренда съ публиченъ търгъ.

Чл. 7.

Общинскитѣ управления могатъ да отстъпятъ това свое право за издаване свидѣтелства на закупителя тържището, като искажатъ изрично въ контракта за отдаване тържището, че закупателя ще наблюдава за общинскитѣ свидѣтелства на продаденитѣ добичета и ще издава подъ своя отговорност такива свидѣтелства на купувачитѣ.

Чл. 8.

Дохода отъ тържищата се внася въ общинската каса и се употребява за нуждитѣ на общината на равна степенъ както и другитѣ нейни доходи.

Чл. 9.

Законътъ отъ 5-й декемврий 1880 г. се отмѣнява отъ денътъ на утвърдяването на настоящий законъ. Въ онѣзи окрѣзи обаче, които на основание на предишния законъ сѣ отворили нѣкои благодѣтелни завѣдения, предишния законъ ще се отмѣни само тогава, когато се намѣрятъ други средства за поддържане на тия завѣдения, или когато стане възможно тѣхното закриване.

Чл. 10.

Задържанитѣ на основание на предишния законъ сумми отъ интизапа на пазаритѣ въ нѣкое окрѣжие и неупотрѣбени до сега на никаква цѣль, ще се употребятъ за нѣкое общеполесно дѣло въ истия окрѣгъ по рѣшението на Народното Събрание.

Г-да представители! като училище дава на всѣки народъ възможностъ за да може да се развие въ всѣко отношение, сѣщо дава възможностъ този законъ, щото ония общини, които до сега си поддържали училищата, да ги поддържаватъ и за напредъ. Заради това азъ считамъ излишна всѣка препорѣка, тѣй като Вие предварително сте подписали и одобрили проекта заедно съ забѣлѣжката, която г-нъ Дуковъ направи. И както закона за конвенцията приехме първото му и за послѣдно прочитание, за туй азъ като докладчикъ на комисията желая, щото и съ този законъ да се постигнѣ тѣй, както и съ конвенцията.

Председателъ: Преди да станатъ разисквания върху този проектъ, който се прочете отъ г-на Бошнакова, азъ бихъ помолилъ Н. Събрание, да каже, да ли трѣба да се съобразимъ съ 24 членъ на правилника.

М. Велевъ: Въ този законъ видѣхъ, че се зима правото на 10 общини. Единъ градъ, община (гласове: съгласно) (Не чуе се. — Шумъ). Дѣто се казва общината има право да отваря търгове, то ще кажа, че нѣма право. Трѣба да бждатъ съгласни на законопроекта всичкитѣ околии и общини, а не една околия да отнима правото на 20 или 30

общини. Този законъ е не законенъ това искамъ да го кажа въ Н. Събрание.

Председателъ: Азъ ще помоля Н. Събрание, да се произнесе върху въпроса, който положихъ.

Шивачовъ: Безъ да говоря за този законопроектъ, азъ ще кажа за този въпросъ, тъй като Н. Събрание го турило на дневенъ редъ, не остава друго освѣнъ да се разгледва.

Аневъ: Излишно е, да ставатъ разисквания по този законопроектъ, тъй като абсолютната частъ го е подписала. За това предлагамъ, да се приеме en bloc и да се мине на дневний редъ.

Председателъ: Който не приема законопроекта изцѣло, както е прочетенъ, да си дигне ржката. (Марко Велевъ дига). Значи, че Н. Събрание не счита за нужно, да се прочита още веднѣжъ.

Шивачовъ: Азъ имамъ да направя една забѣлѣжка само на послѣдний членъ, ми се чини, че закона дава това право на Окр. Съвѣти и кметовѣтъ . . .

Д-ръ Цачевъ: Мене ми се струва измѣнения не трѣба да се правятъ, понеже законопроекта е обсъденъ и подписанъ отъ синца. Моля, да не ставатъ разисквания, а да се приеме.

Председателъ: Не мож да направя друго, освѣнъ да дамъ дума на онѣзи, които желаятъ да говорятъ.

Бошнаковъ: 10-й членъ на законопроекта е направенъ на туй основание: Вие знаете г-да, и правителството знае, че колко пѣти се събирахъ кметовѣтъ на единъ окръгъ да се произнесжтъ за употреблението на тѣзи сумми, толкова пѣти излизаха разни недоразумѣния, неспоразумѣния и протестации. На туй основание е казано въ 10-й членъ, че Н. Събрание се произнася за употреблението на тѣзи сумми. Представете си Добричъ, който има 3 околии, другитѣ околии и градове иматъ свои пазари, иматъ своя полза за транзити, на какво основание отъ Балчикския пазаръ интизапа да се расхвърля на цѣлия окръгъ, на всичкитѣ общини?

Поповъ: Тѣзи пари, които се събиратъ отъ интизапа, нѣма отъ тѣхъ полза, защото не се поддържа нито едно училище.

Шивачовъ: Може би желанието на комисията има голѣмо значение. Но тукъ въпроса е принципенъ. Щомъ сега съществувалъ законъ, на основание на които суммитѣ се распределѣли на общинскитѣ кметовъ въ цѣлия окръгъ, не зная, какъ може да бѣде умѣстно сега веднѣжъ да престанатъ тѣзи сумми, които сж се събирали на основание на съществуващитѣ до сега закони. Тѣй като инакъ законъ не може да има обратна сила. Заради туй моля, да остане

туй на общинскитѣ кметове. Това намирамъ за твърдѣ умѣстно и справедливо. Въ послѣдне време, въ нѣкои градове бѣше се отпуснало да иматъ право безъ никакви проценти да продаватъ добитѣцитѣ си, както на пр. Търново. Ако таково нѣщо се позволява, тогава този законъ не ще да има никакво значение, тогава всичкитѣ търговци ще отиватъ тамъ да истъркуватъ. Трѣба да се обясни, подобно нѣщо се позволява ли или не? Ако се позволява, тогава отъ този законъ нѣма да имамъ никаква полза. Трѣба да се опредѣли и каже, че всѣко общ. управление е длѣжно да получава процентъ.

Л. Дуковъ: Този законъ, който сега се прочете, Нар. Събрание е свободно да го приеме или отхвърли. Мисля, че ще го приеме, защото е подписанъ отъ по-вечето представители. Но послѣдния членъ, който казва, че задържанитѣ сумми да се възвръжатъ или упражняватъ спорѣдъ рѣшението на Н. Събрание, на това не съмъ съгласенъ. Но трѣба паритѣ да се оставатъ на расположението на тамошнитѣ кметове, както гласи закона. А за сегашнитѣ, разбира се, за напредъ, както ще Н. Събрание да постѣпи, за него нѣмамъ какво да кажа.

Председателъ: Ще забѣлѣжа, че разискванията, които станаха до сега, се ограничаватъ върху тойзи или онзи членъ частно, а не ставатъ общи разгледвания върху ползата или вредата на този законопроектъ. Въ такъвъ случай не счита ли Нар. Събрание за по-удобно, ако се прочете проектътъ членъ по членъ, за да може по-лесно да се гласува, подиръ като станатъ потребнитѣ измѣнения или прибавления? (Гласове: Не е нужно).

Геровъ: Тукъ ясно се вижда, че въ проекта нѣма други измѣнения освѣнъ това. Като се прочете изцѣло този законъ, забѣлѣжи се, а сега да се чете членъ по членъ, ще изгубимъ само време.

Шивачовъ: Да захванемъ, защото не сме го още захванали. Тукъ се говори за 10 членъ и ние не можемъ да го приемемъ. Ние дѣйствително сме го подписали; но това не ни ограничава да разискваме.

Аневъ: Азъ не могу да разберѣ, какъ могатъ г-да Дуковъ и Шивачовъ да подпишжтъ нѣщо, на което не сж съгласни. Азъ предложихъ на Народ. Събрание, да се приеме «en bloc», и ако това се отхвърли, тогава да разискваме.

Геровъ: Азъ мисля, че г. Шивачовъ по-напредъ е глѣдалъ и послѣ е подписвалъ, а сега само да бави работата.

М. Велевъ: Г-да! Когато се ползватъ едни, трѣба да се ползватъ всички. Сега отъ едни общини да се земе и да се дава на единъ градъ. Това не трѣба да става тъй, г-да! Трѣба когато 90 или 100 общини се ползватъ, трѣба да

отварятъ училища, чешми, мостове и всичко. А тъй както се казва, го считамъ за незаконно, за това съмъ противенъ на това. (Гласове: исчерпано е!) Не е исчерпано. (Шумъ).

Л. Дуковъ: За закона нѣма да говоря нищо, Н. Събрание е свободно да го отмѣни или приеме. Азъ съмъ го истина подписалъ; но да се разисква, а не да се приеме *en bloc*. Тукъ въ послѣдния членъ намирамъ за нужно да се разисква. За напредъ да стане, азъ съмъ съгласенъ, както е тукъ, а за послѣдното тамъ, въ 10-ий членъ не съмъ съгласенъ. Щомъ се измѣни това, съмъ съгласенъ.

Бошнаковъ: Ще успокоя мира на г. М. Велева. (М. Велевъ: Не шж). Че селото, въ което се намира Пазаря Раховски, бивша околия Бѣлослатинска, нейната сума нѣма да зима нинѣшния окръженъ градъ, а ще зима това село, което да поддържа своето училище, въ което ще учатъ тъй нареченитѣ Помачета. Околийския центръ Добричъ, които има свои доходи, за тѣхъ моля Народ. Събрание да ги отстъпи за миналата година, не само за Добричъ, но за едно околийско училище, за което бѣше рѣшено. Отъ него ще се ползватъ ония селски общини и центрове, въ които ставатъ пазари. Относително събранитѣ до сега пари и неупотрѣбени, за да се употрѣбятъ споредъ стария законъ, е неумѣстно. Нар. Събрание мисля нѣма да се произнася за една община, или за ползата на единъ градъ.

Шивачовъ: Ми се вижда чудно, защо се сърдятъ ония г-да, които желаятъ да се приема закона *en bloc*. Но каква повреда ще има ако се разисква? Истина и ние го подписахми; но не сме съгласни да се приеме *en bloc*, безъ разискване. Ако Н. Събрание постанови, да се разисква, тогава ще говоря за всѣки членъ особено.

Манасовъ: Този законопроектъ, ако и да ми се представи, азъ не го подписахъ за това, защото на околитѣ се отнематъ правата. За туй настоявамъ, този членъ да се измѣни, а другитѣ членове да се приематъ тъй, както сж.

М. Велевъ: Имамъ да отговоря на г. докладчика, дѣто казва да станатъ на централнитѣ градове тѣзи ползи. Ще кажа и ще увѣря, че въ България има единъ градъ Търново въ който става панаиръ, и отъ който трѣба да се ползува цѣлъ окръгъ, а не само едно село. Защото всички носимъ военнитѣ тежки и други, и сжщо когато трѣба да се внесжтъ въ касата 2.000.000 лева. Не трѣба, г-да, 15 общини да зематъ правото на 15 окръзи. За това не съмъ съгласенъ съ законопроекта и предлагамъ да остане както напредъ.

Бошнаковъ: Съ редовний расходъ съгласно 29-ий членъ, на всѣка община, било село или градъ, се поддържатъ учи-

лища или болници. Ако има доходъ, ще се поддържатъ, ако ли нѣма, то нѣма да се поддържатъ. Ако има това въ окол. центръ то не ще бжде само за подобрението на своята община; но и за ония, които сж около него. Въ окр. градъ ще се приематъ селскитѣ дѣца и ще учатъ. Ако се направятъ болници, ще бжджтъ за всички. Ако обичате, г-да представители, прийте, ако ли не — отхвърлете.

М-ръ Начовичъ: Теорията на г-на М. Велева не може да се приеме отъ Н. Събрание. Той каза, че всичкитѣ плащали пари на държавата, и правата, както ги разбира той, трѣбали да бжджтъ еднакви за всички. Ако бѣше тъй, тогава не трѣбаше да се правятъ университети само въ столицитѣ, да се правятъ висши училища само въ по-главнитѣ градове. Понеже плащали всичкитѣ даждия, тогава би трѣбало въ всѣко село да се направи по единъ университетъ и по едно висше училище. Възможно ли е подобно нѣщо? Заради туй г-нъ Велевъ се лъже твърдѣ много. Ако земемъ да расхвърлями паритѣ, които се събиратъ отъ пазаритѣ на всичкитѣ села, ще се падне на едно село 20—30 франка, съ които въ селото нѣма нищо да се извърши и които ще се злоупотрѣбятъ, по всѣка вѣроятност. Но когато тѣзи пари отъ пазаритѣ се вземжтъ въ единъ централенъ или второстепененъ градъ, тамъ може съ тѣхъ да се отвори нѣкое земледѣлческо училище, училище за горитѣ, занаятчийско училище, болница и пр., и ще могжтъ всичкитѣ околности да се ползватъ отъ тѣзи училища, болници или благотворителни завѣдения. За това съмъ съгласенъ да се приеме този законъ, както го предлага комисията.

Поповъ: Както искатъ да кажатъ, че въ пазара ставали алгшъ вериши само отъ окръга. Не. Въ Добричскій пазаръ идатъ отъ Плевенско, Раховско и отъ по-далечни мѣста. Този приходъ, който се събира, не е само отъ този окръгъ, а отъ разни окръзи. Ако едно село земе 1.000 гроша, раздѣлятъ ги селянетѣ и имъ се падне по 20 гроша; нѣма да се ползватъ отъ това. Ако си отворѣха училище, щѣха да се ползватъ.

М. Велевъ: Г-да! Това, което трѣба на централнитѣ градове, и на насъ трѣба. Ако на тѣхъ имъ трѣбать училища, трѣбать ни и на насъ, Заради туй трѣба да се ползватъ всички околии, а не само една.

Дуковъ: Този законъ се прави отъ Народ. Събрание и одобри ли се отъ тукъ, той става вече законъ. Не трѣба едни пари да задържамъ на основание на закона, да ги зимамъ въ сѣдата на закона, който е потвърденъ. Н. Събрание сега не иска да прочетемъ закона, не зная какво ще стане натакъ. Предлагамъ, да има сила за напредъ, а за миналата

година да нѣма, и да оставимъ на распореджанието на окр. съвѣти, както сѣ били оставяни на закона, които билъ потвърденъ, и да не настояваши на това, което сми подписали. Ако настояваши, ще каже да не изпълняваши това, което е направено отъ едно Н. Събрание. Азъ не зная, какво да се прави, освѣнъ да се измѣни 10-ий членъ и да не се разисква по нататѣкъ.

Председателъ: Г-нъ Дуковъ е слѣдователно противъ послѣдний членъ. Азъ ще повторя това, което казахъ по-преди: Ако Народното Събрание е съгласно, да се прочете законопроекта членъ по членъ, и когато дойде врѣме да разискваме послѣдний членъ, тогава да станѣтъ потребнитѣ разяснения. До сега отъ всичко, което се повтори, разбрахъ, че г-нъ Марко Велевъ е противъ проекта. Въ такъвъ случай, ако г-нъ Марко Велевъ желае, нека да опредѣли по-ясно своето предложение, което иска да каже, и да се тури на гласуване. Ако Народното Събрание се съгласи съ него, тогава законопроекта ще падне. Ако не се съгласи, то ще слѣдва да се чете чл. по членъ.

Марко Велевъ: Именно г-да предлагамъ: третѣ околии да си получаватъ на спротивъ своитѣ жители прихода, а не една околия отъ третѣ. На основание този законъ не може да се приеме туй, защото, както централний градъ се нуждае отъ училища, така и околии се нуждае отъ училища и болници, защото и тии иматъ бѣдни дѣтца. За това настоявамъ: всѣка околия своето да си земе, колкото ѝ припада споредъ жителитѣ, а не единъ централенъ градъ да получава всичкитѣ приходи.

Председателъ: Азъ ще си позволя да попитамъ г-на Велева, да ли той въобще е противъ проекта за тържищата, или е само частно противъ единъ членъ.

Марко Велевъ: Азъ съмъ противъ законъ и искамъ щото всѣка околия да си получава отдѣлно.

Шивачовъ: Предложението на г-на Марка Велева е излишно, защото този законъ е подписанъ отъ болшинството на г-да депутатитѣ, и въпроса е рѣшенъ. Тука е само въпроса: да ли трѣбва да се чете членъ по членъ, или изобщо да се дебатира за него.

Геровъ: Азъ желая, щото г-нъ Велевъ да формулира своето предложение, и ако го намѣри Народното Събрание за умѣстно, тогава да се произнесе.

Председателъ: Г-нъ Бошнаковъ да чете проекта членъ по членъ, а въ това врѣме г-нъ Велевъ да формулира своето предложение. Защото азъ не мога да разбера, какво е неговото мнѣние, но щомъ го разбира, ще го туря на гласуване.

Бошнаковъ (чете чл. 1. Видѣть погорѣ. — Приема се).
(Чете чл. 2. Видѣть по-горѣ.)

Д-ръ Цачевъ: Тукъ има да направя една бѣлѣжка, която моля да се внесе въ закона, защото иначе той ще да противорѣчи на единъ членъ на правилата на окръжнитѣ съвѣти, именно на чл. 29 буква д. Той казва, че берия отъ окръжитѣ остава да се распредѣли отъ окръжнитѣ съвѣти. Слѣдователно трѣбва въ този новъ законъ, да се спомене, че чл. 29 буква д се отмѣнява.

Бошнаковъ: 9-ий членъ отъ настоящий законъ отмѣнява закона за интизапа. Ако вмѣстиме тукъ чл. 29 буква д, ще бѣде излишно, понеже сѣщия 3-й чл. отъ нашия законъ казва, че закона за интизапа се отмѣнява. Слѣдователно се отмѣнява и буквата, която казва за окръжнитѣ съвѣти.

Шивачовъ: Азъ ще помоля г-на докладчика, да забѣлѣжи, че никой пазари не можѣтъ да се откриятъ, безъ да получи общинското управление опредѣлената такса, защото другояче нѣма никаква материялна полза за общината. Единъ отъ г-да предговорившитѣ спомена, буква д отъ чл. 29 за окръжнитѣ съвѣти. Тая алинея гласи така. (Чете я.)

Д-ръ Цачевъ: Азъ искахъ само да напомня това: ако има другъ членъ, който е по-послѣденъ и отмѣнява спомѣнатий чл., тогава нѣмамъ нищо противъ този членъ.

Аневъ: Тойзи законъ е по-новъ, слѣдователно ако противорѣчи нѣкоя алинея отъ стария законъ на него, сама по себе си се отмѣнява.

Бошнаковъ: Въ 3 и 2 чл. се говори, че общината си изработва правилници, и показва, отъ кои продавани вещества колко ще получава. Тукъ нѣма неспоразумѣние за тѣзи, които живѣятъ въ една община, че купуватъ или продаватъ, понеже въ общинский законъ е изложено всичко подробно. Слѣдователно излишно е тукъ да се опредѣля таксата.

Шивачовъ: Азъ съмъ задоволенъ сега, само искамъ да се забѣлѣжи въ протокола, че Министръ да има предъ видъ, да не се даватъ особенни привилегии на нѣкои общини за пазаритѣ, както на пр. на Търновската, но да бѣдатъ всичкитѣ равни.

Бошнаковъ: чете чл. 3 (виждѣ по-горѣ. Приема се).

Докл. Бошнаковъ: (Чете.)

Чл. 4.

«Продавачитѣ на домашенъ едръ добитѣкъ (рогатъ или нерогатъ) представятъ свидѣтелство отъ общината си, че добитѣтъ, когото тѣ извоздатъ за продажъ на тържището, е тѣхно законно притѣжание. Ония продаваче, които нѣматъ

такива свидѣтелства, се предаватъ на полицейскитѣ власти.» (Приема се).

Чл. 5.

«На купувачитѣ домашенъ едъръ добитѣкъ общинското управление издава нужното свидѣтелство, съгласно съ утвърдения правилникъ». (Приема се).

Чл. 6.

«Тържищата могатъ да се управляватъ направо отъ общинското управление или да се даватъ подъ аренда съ публиченъ търгъ.» (Приема се).

Чл. 7.

«Общинскитѣ управления могатъ да отстъпятъ това свое право за издаване свидѣтелства на закупателя на тържището, като искажатъ изрично въ контракта за отдаване тържището, че закупателятъ ще наблюдава за общинскитѣ свидѣтелства на продаденитѣ добичета и ще издава подъ своя отговорностъ такива свидѣтелства на купувачитѣ.

Забѣлѣжката. Когато става размѣна (трампа) съ добитѣкъ въ тържищата, общинско право се плаща на разницата (юсте). Ако обаче размѣната става безъ разлика, плаща се само единъ левъ за свидѣтелство.»

М-ръ Начовичъ: Тука, ми се струва, има само една редакционна неяснотъ.

Докл. Бошнаковъ: (Прочита още еднажъ членътъ съ забѣлѣжката).

М-ръ Начовичъ: Тука се говори за едно право, което два члена по-напредъ трѣбваше да се тури. За това или предидущия членъ трѣба да се тури по-долу, или този да се тури по-горѣ, или да се повтори забѣлѣжката.

Шивачовъ: Азъ мисля, че тази забѣлѣжка може да се тури при 3-й членъ, гдѣто се споменува, какви проценти се зематъ отъ продажбата на добитѣкъ.

Докл. Бошнаковъ: Прибавката на г-на М-ра е тая. (Прочита чл. 7-й). «Забѣлѣжка: Когато става и пр.

Председателъ: Моля г-на Бошнакова, да почака, за да се вотира първо членътъ а послѣ забѣлѣжката. Който не приема 7-й членъ, както се прочете сега безъ забѣлѣжката, да си дигне ржката. (Никой не дига.) Приема се.

Докл. Бошнаковъ: (Чете забѣлѣжката.)

Забѣлѣжката. Когато става размѣна (трампа) съ добитѣкъ въ тържищата, общинското право се плаща на разницата (юсте). Ако обаче размѣната става безъ разлика, плаща се само единъ левъ за свидѣтелство.»

Шивачовъ: Намѣрвамъ забѣлѣжката за много умѣстна, но тукъ не ѝ е мѣстото. Тя спада къмъ членътъ, които говори за процентитѣ. Тука въ 7-й членъ се казва за друго, а горѣ е мѣстото на забѣлѣжката.

Иорданъ Шишковъ: Азъ ще попитамъ г-на Бошнакова, да ми обясни тука, гдѣто се зима по единъ левъ, отъ двѣтъ страни ли се зима или отъ едната?

Докл. Бошнаковъ: Казано е множествено число, значи и за двѣтъ страни ще има по едно свидѣтелство и ще плащатъ по единъ левъ.

Забѣлѣжката на г-нъ Шивачова е умѣстна, и настоящата забѣлѣжка, трѣба да се приложи при 3-й членъ на мѣсто при 7-й.

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание, щото забѣлѣжката, която е въ законопроекта при 7-й членъ, а споредъ предложението на г-на Шивачова да се прибави при 3-й членъ? (Приема). Който не приема, да си дигне ржката. (Никой не дига).

Докл. Бошнаковъ: (Чете.)

Чл. 8.

«Доходътъ отъ тържищата се внася въ общинската каса и се употреблява за нуждитѣ на общината на равна степенъ както и другитѣ нейни доходи.» (Приема се).

Чл. 9.

«Законътъ отъ 5-й декемврий 1880 год. се отмѣнява отъ деня на утвърдяването на настоящия законъ. Въ онѣзи окръзи обаче, които на основание на предишния законъ сж отворили нѣкои благотворителни завѣдения, предишния законъ ще се отмѣни само тогава, когато се намѣрятъ други срѣдства за поддържане на тия завѣдения, или когато стане възможно тѣхното закриване.»

Шивачовъ: Азъ мисля, че този членъ обикновенно трѣба да стои на края на закона и подиръ него друго нищо не можемъ да кажемъ. Можемъ да кажемъ най-сетнѣ «законътъ отъ 5 декемврий 1880 год. се отмѣнява». Вѣрвамъ, че г-нъ докладчикъ ще бжде съгласенъ на това.

Докл. Бошнаковъ: Този членъ е направенъ предпослѣденъ за туй, защото въ нѣкои мѣста има отворени училища, които ще се поддържатъ до истичането настоящата година на основание тоя законъ. Зарадъ туй е поставенъ членътъ така. Може би онѣзи общини, гдѣто сж тия училища, се съгласятъ, да се поддържатъ училищата и на сжсѣднитѣ общини безъ да зематъ нищо. Зарадъ туй е поставенъ 9-й чл. така и мисля, че е ясенъ.

Поповъ: Азъ съмъ съгласенъ съ г-на Шивачова, че трѣба да се тури най-подиръ този членъ. Общитѣ членове въ всичкитѣ закони се турятъ напредъ, и послѣдния е като забѣлѣжка.

Шивачовъ: Желанието на господина Бошнакова пакъ се удовлетворява, именно, което желае той за училищата и

благотворителнитѣ завѣдения, на основание на този законъ може да се тури същото. Само фразата «законътъ отъ 5 декемврий 1880 год. се отмѣнява» да се тури на края. Мотивитѣ сж казани по-напредъ.

Докл. Бошнаковъ: Съгласенъ съмъ. Тѣй щото 9-й чл. споредъ предложението на г-на предговорившия остава за на края, а 10-й става 9-й. (Чете.)

Чл. 9.

«Задържанитѣ на основание на предишния законъ сумми отъ интизапа на пазаритѣ въ нѣкои окрѣжия и неупотрѣбени до сега на никаква цѣль, ще се употрѣбятъ за нѣкое общеполезно дѣло въ истия окрѣжъ по рѣшението на Нар. Събрание.»

Оставенъ е членътъ въ тази смисълъ на основание на това: Задържани сумми има въ Добричъ, които се намиратъ въ Варна. (Изважда едно прошение отъ Добричъ). Просителитѣ просятъ, Нар. Събрание да разрѣши да си устроятъ училище; нѣщо което не ще откажемъ, защото искаме просвѣщението да напредва. Задържани на основание на бившия законъ сумми има въ Бѣла-Слатина и бѣха въ Орѣховски, а сега въ Вратчански окр. съвѣтъ. Ние не можемъ да онеправдаемъ онѣзи села, които иматъ тѣзи сумми, които сж за поддържане на училищата. Задържани такива сумми има, до колкото имамъ свѣдения въ Севлиево, и съ тѣхъ сж рѣшили, да си построятъ една окрѣжна болница въ града. Задържани сумми има въ Плевенъ, който освѣнъ че не може, както едно врѣме, да поддържа 60 моста и 30 чешми, но днесъ е затворилъ училищата си. За това, ако Нар. Събрание приеме, да се раздаватъ паритѣ, гдѣто трѣба, нѣма да направи престѣпление. Тука нѣма онеправдание за нѣкое село, нито за окрѣжнитѣ градове, и г-да представителитѣ сж свободни, както желаятъ да приематъ този членъ, тѣй или инакъ.

Дуковъ: Тука говоримъ за 9-й членъ отъ законътъ, а г-нъ докладчикътъ ни чете прошения. То е другъ въпросъ за прошенията. Ние сега не четемъ прошения, а разискваме 9-й членъ отъ закона за тържищата. Азъ мисля, че 9-й членъ, който искаме да направимъ 10-й, е на мѣстото си, защото 10-й членъ нѣма нужда да го имаме въ законътъ. Той трѣба да си остане послѣденъ, споредъ желанието на г-на Шивачова и той е умѣстенъ; а 10-й членъ е неумѣстенъ и не трѣба да го има. Щомъ този 10-й чл. оставимъ, съ една рѣчь трѣба да се забѣлѣжи, кои сж тѣзи, които ще нарушаватъ законътъ. Онѣзи пари сж събирани на основание на стария законъ и тѣ трѣба да си останатъ на онѣзи мѣста, дѣто сж

събирани. 10-й членъ предлагамъ да се отмѣни, а 9-й да си остане на мѣстото си, както послѣденъ.

Шивачовъ: Отъ теорията на г-на Бошнакова излиза, да намираме особенни источники и да намираме особенни средства. Това не разбирамъ. Азъ мисля, че не трѣба да опредѣляваме, или неопредѣляваме, да помогнемъ ли, или не на нѣкои общини. Тука въпросътъ е, че виновнитѣ сж самитѣ общини, които не сж могли съврѣменно да се распоредятъ съ паритѣ. Ако това не е направено съ врѣме, Н. Събрание ще рѣши, други да зематъ тия пари. Нар. Събрание ще рѣши въ полза на общинитѣ. Въпросътъ е тамъ, че е имало законъ, който е дѣйствующъ сега. Ние не можемъ да отмѣнимъ този законъ за миналото врѣме. Щомъ тия пари сж задържани на основание на този законъ и сж задържани въ окр. съвѣти или внесени въ ковчежничеството, ние не можемъ да направимъ нищо, освѣнъ да оставимъ тѣзи пари да се распорѣждатъ съ тѣхъ споредъ досегашния законъ. А да отмѣняваме това, което е постановилъ досегашния законъ, ще бѣде неприлично и неумѣстно. Именно, вмѣсто Нар. Събрание, по-добрѣ е общинитѣ и кметоветѣ да се распорѣдятъ съ тия задържани сумм. Това е справедливо и умѣстно, както казахъ и по-напредъ.

Медовъ: Задържани пари има въ Плевенъ 50,000 лѣва; но единъ пѣтъ рѣшено отъ законътъ за общинитѣ, иматъ правото; но какъ ще се раздѣлятъ тѣзи пари, когато Никополската околия се присѣдини сега къмъ Свищовски окрѣжъ; нови околии има, като напр. Ловчанската, която се присѣдини къмъ Плевенския окрѣжъ. Отъ паритѣ задържани въ Плевенъ, трѣба да се отпуснатъ и на Никополската и Тетевенската околии. Работата е, че не ще могатъ да се споразумѣятъ и не ще дойдатъ до едно съгласие при распредѣлението. Но преди да се употрѣбятъ, край трѣба да се даде на този въпросъ.

Попочъ: Тѣзи пари, които до сега не сж израсходвани е за това, защото не сж могли да дойдатъ до съгласие. Ако бѣха се съгласили, тѣ щѣха да бѣдѣтъ израсходвани. За това, като не сж се съгласили до сега, кой ще рѣши, какъ да се израсходватъ. Трѣба да рѣши Нар. Събрание, какъ и за какво да ги дадатъ.

Аневъ: Разисквания станаха вече върху послѣдния членъ отъ законопроекта и, Нар. Събрание е освѣтлено твърдѣ добрѣ. Азъ ще моля Нар. Събрание да се тури на гласоподаване този членъ и, ако се отхвърли, тогава да разискваме изново, какъ трѣба да се постѣпи съ тѣзи задържани пари.

Д-ръ Цачевъ: Азъ се съгласявамъ съ г-на Дукова да се отхвърли този членъ и да остане законътъ само съ 10

вмѣсто съ 9 члена. Всичко, което станало до сега станало е. (Гласове: съгласни!)

Дуковъ: Тъй като глѣдамъ, че г-да представителитѣ се съгласяватъ, неостава друго повече да говоря, само ще кажа на г-на Попова, за онова дѣто той каза, че не ще могатъ да се споразумѣятъ общинитѣ за израсходването на тия задържани на основание на единъ законъ пари. Ще му кажа, че нѣма таково заявление, че не сж могли да се съгласятъ нѣйде. Азъ незная такова нѣщо, и не мога да представя, какъ можемъ да нарушимъ единъ законъ приетъ, отъ едно Нар. Събрание и утвърденъ отъ Н. ВИСОЧЕСТВО. Само въ Дожичъ не сж могли да се съгласятъ, това знамъ. Знаете, г-да, че подиръ нѣколко мѣсеца ще станатъ допълнителни избори и онѣзи депутати, които дойджтъ, могатъ да ни кажатъ: това, което вие сте постановили, ние не можемъ да го познаваме и ще развалятъ законътъ. (Гласове: не могатъ!) Ха! Щомъ тѣ не могатъ както казвате вие, тогава и ние не можемъ и не трѣба да разваляме законитѣ на миналитѣ Народни Събрания.

Шивачовъ: Предложението на г-на Цачева е сжщото както моето, само че не е лошо да се опредѣли и да се каже, че суммитѣ които сж събрани до сжществуването на бившия законъ отъ 5 Декемврия 1880 год., тѣзи сумми се распредѣлятъ отъ общинитѣ или кметоветѣ, — или най-послѣ: могатъ да се ползватъ общинитѣ, които сж въ района на това окръжие — за благотворителни завѣдения. Подобно нѣщо трѣба да стане,

Докл. Бошняковъ: Съгласявамъ се на всичко, но съ едно условие, да удовлетвориимъ тѣзи, които сж онеправдани. За това, да стане така: (чете): «Задържанитѣ на основание на предишния законъ сумми отъ нитизапа на пазаритѣ въ нѣкое окръжие и неупотрѣбени до сега за никаква цѣль, да се употрѣбятъ съгласно съ миналия законъ и раздаджтъ въ онѣзи мѣста, дѣто сж събирани». Тогава се удовлетворива и Добричъ и Плѣвень и сички. (Гласове: съгласни!)

Шивачовъ: Тогава нѣма нужда да остане този членъ туку. Да го рѣшаваме ние не трѣба. По-добрѣ е, да оставимъ това на градоветѣ, отъ колкото да налагаме на кметоветѣ този товаръ. Но, ако ние опредѣлимъ това, по-добрѣ е да кажемъ: доходитѣ, които до сега сж събрани, да се харчатъ въ полза на общинитѣ; това е по-логично, отъ колкото да казваме, общинитѣ да рѣшаватъ сами и да налагаме на кметоветѣ тая работа.

Председателъ: Думата има г-нъ Манафовъ.

Дуковъ: Трѣбаше да стане...

Председателъ: Думата има г-нъ Манафовъ.

Манафовъ: Г-нъ доплдчикъ каза, че суммитѣ, които сж събрани въ нѣкои градове, да се расходватъ въ тѣзи градове. (Гласове: Не може). Значи, че околийтѣ никога нѣма да се ползватъ. (Бошняковъ: Не е така). Прочетете члена по-добрѣ и ще излѣзе сжщото.

Докл. Бошняковъ: Казахъ и повтарямъ, че сж задържани на основание на предишния законъ; въ нѣкой окръжи суммитѣ ще се израсходватъ съ съгласието на кметоветѣ за богоугодни дѣла, болници или училища и ще се израсходватъ въ онѣзи центрове, дѣто сж събрани. Не казвамъ, да ги задържатъ въ казначействата, но казвамъ да се израсходватъ въ онзи градъ, дѣто е пазаря, и то за богоугодни завѣдения. Има много по-малки градове, които се онеправдаватъ отъ по-големитѣ; паритѣ събрани въ Добричъ сега сж въ Варна и отъ Варна не искатъ сега да даватъ нищо за Добричъ. Това е неправилно. Събрахъ се пари въ Враца отъ цѣлий окр., а се онеправдава Бѣла Слатина, дѣто бѣхъ сж събрали много пари. Тогава какъ ще се съгласятъ тѣзи околийски градове? Заради туй трѣбва да се опредѣли и да се покаже, тѣзи пари да се израсходватъ за богоугодни работи въ сжщитѣ общини, въ които сж събирани.

Дуковъ: Казахъ нѣколко пжти и пакъ казвамъ, че този членъ трѣбва да се исхвърли. Самий чл. гласи така: «оставя се право на кметоветѣ, да събиратъ тѣзи пари и да ги израсходватъ, дѣто видятъ за добрѣ, било за чешми, било за друго нѣщо». Туй право го дава на общинитѣ и кметоветѣ онзи законъ. И щомъ ние исхвърлимъ този членъ, т. е. 10 отъ този законъ, то си остава въ сила първий законъ въ това отношение. Пакъ предлагамъ, да се исхвърли тоя членъ.

Шивачовъ: Азъ потвърждавамъ думитѣ на г-на Дукова, че излиза сжщото, ако се исхвърли този членъ. Тъй щото туку излиза сжщия смисълъ, защото инакъ налагаме на общинитѣ, щото непременно да исхарчатъ тѣзи пари. Това е моето заключение и моля Нар. Събрание да го приеме. Но да налагаме рѣшението си на общинитѣ, които си иматъ свои права, да располагатъ съ тѣзи пари, това го намирамъ за неправилно.

Председателъ: Моля г-на Бошнякова да каже, кой е този членъ, за който се разисква сега.

Докл. Бошняковъ: Последний членъ.

Председателъ: Какво е мнѣнието на Нар. Събрание, да ли да се приеме този членъ или да се отхвърли? (Гласове: Да се приеме, други —: Да се исхвърли). Най-напредъ трѣба да се тури на гласоподавание членътъ така, както го е приела комисията и подиръ другитѣ предложения. Такъвъ

е билъ редътъ, дѣто сме държали до сега при гласуването на всичкитѣ законопроекта, които се приеха. Ако Н. Събрание иска другояче, може да се произнесе. Най-напредъ ще се тури подъ гласоподаване чл. така, както е предложень отъ комисията, и ако Н. Събрание не го приема, той пада и се удовлетворяватъ онѣзи г-да представители, които сж противъ него. Който не приема 10 чл. отъ законопроекта, да си дигне ржката. (Меншество). Значи, че се приема.

Шивачовъ: Азъ се чудя, какъ може да се приеме този членъ, когато докладчика на този членъ го отхвърля. (Гласове: Свърши се). Не може да се каже, че се е свършило, защото самий докладчикъ изхвърля тази форма. Нека се присме най-сетнѣ, нѣма да ме вреди нищо. Но предлагамъ, да се подложи втори пътъ на гласоподаване. (Гласове: Свърши се).

Докл. Бошняковъ: Формулата се отхвърля. Гласува се члена, както се прочете и се прие.

Аневъ: Моля г-на предсѣд. да забѣлѣжи на г-на Шивачова, мѣстото гдѣто стои е за журналисти, а не за депутати. Г-нъ Шивачовъ да има добрината, да сѣдне на депутатскитѣ банки. (Гласове: Съгласно).

Велко Джоновъ: Много ми е чудно г-да, защо прави толкозъ трудъ Нар. Събрание да разисква за туй нѣщо, когато ние имаме законъ. Азъ не знамъ, защо се прави разлика мѣжду селенитѣ и гражданитѣ. Това е само за противлѣжъ на гражданитѣ, да отиватъ и да зематъ брашно и кюмуръ отъ селенитѣ въ селата по скжпо. Нищо по-вече нѣма отъ това. Ние въ Видинский окръгъ ни е центръ гр. Видинъ, пазаря е въ града и колкото хиляда фр. падатъ на пазаря, тѣ сж отъ всичкото население ни е сме по-вече отъ гражданитѣ. И ние даваме пари за централното училище. Но тука като отдѣлимъ селенитѣ, ще ги направимъ да се противятъ на гражданитѣ. Всички сме граждани и не може да се различаваме единъ отъ другъ. (Гласове: Съгласно).

Марко Велевъ: Г-да (Гласове: Съгласно!) Имамъ думата да кажа това. (Съгласно). Оставили сме 100 души дрѣхитѣ си въ една одая. (Съгласно.) Нека ги земе единъ тѣзи дрѣхи, да ги не получатъ онѣзи, които сж ги оставили (Съгласно.) Но нека ги земе единъ за 100-тѣхъ. (Съгласно).

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание, сега да се прочете повторно законопроекта и да се гласува исцѣло, или да се счита това четене на законопроекта като послѣдне? (Не желаетъ да се чете). Който желаетъ да се прочете повторно, да дигне ржката си. (Никой не дига.) Значи, Нар. Събрание не

желаетъ. Ще сетури на гласоподаване законопроектътъ изъ цѣло.

Който приема законопроекта за тържищата исцѣло, да си дигне ржката. (Болшинство). Ще каже прието.

Докл. Бошняковъ: Съгласно съ приетий законопроектъ прошенieto на Добричанъ ще бжде удовлетворено. Туй бѣше мнѣнието на комисията, понеже това прошение останало висяще. (Гласове: На дневний редъ! На дневний редъ!)

Дуковъ: Азъ не знамъ, кое е това прошение, което се удовлетворява споредъ сегашний законъ.

Предсѣдателъ: Прошението се чете въ едно отъ миналитѣ засѣдания.

Дуковъ: Чете се, но останало да се рѣши, когато се разисква закона.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание, да чуе още веднажъ прошенieto? (Не желаетъ). Който желаетъ да си дигне ржката. (Трима дигатъ).

Дуковъ: Тогава, значи, остава безъ послѣдствие.

Шивачовъ: Предлагамъ за 10 минути отпущкъ.

Предсѣдателъ: Давамъ за 10 минути почивка.

(Послѣ отпущкъ.)

Предсѣдателъ: Засѣданието се открива отново. Преди да се даде почивка, бѣше подигнатъ въпроса: да ли да се прочете прошенieto, подадено отъ страна на гражданитѣ отъ Добричъ, или не; не зная, какво е мнѣнието на Нар. Събрание касателно това прошение.

Бошняковъ: Съгласно съ 10 чл. отъ законопроекта, който се вотира, тѣхната просба се удовлетворява.

Шивачовъ: До когато не е утвърденъ закона, не можемъ да рѣшимъ нищо на основание този законъ.

Дуковъ: Има право г-нъ Шивачовъ. Азъ по преди не бѣхъ челъ прошенieto, но като го прочетохъ, забѣлѣжихъ, че училището ще се нарича околийско; за това азъ съмъ на мнѣние, да се удовлетвори просбата, но съ условие да се направи тамъ, гдѣто се види за добръ отъ кметоветѣ.

Предсѣдателъ: Като е въпроса за прошенieto на гражданетѣ отъ Добричъ, считамъ за нужно, да кажъ, че Нар. Събрание не се е произнесло върху него. То бѣше останало висяще, до когато се утвърди законопроектъ за тържищата. (Гласове: Да).

Шивачовъ: Когато законътъ се утвърди, тогава Нар. Събрание въ идущата сесия да рѣши.

Поповъ: Когато се утвърди закона, само по себѣ си се удовлетворява.

Бошняковъ: Тѣзи хора искатъ да употребятъ своитѣ сумми; не искатъ помощъ.

Шивачовъ: Излишно се разисква, и съжалѣвамъ, че г-нъ докладчикъ е забравилъ какво се рѣши. Ние рѣшихме, че ще се употребѣятъ суммитѣ по рѣшението на Нар. Събрание. Прощението ще остане висяще, и когато се утвърди закона, въ идущата сесия ще рѣшимъ.

Председателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание да остане прощението висяще, и да се рѣши въ идущата сесия на Нар. Събрание, какво трѣба да стане съ паритѣ, които се събраха отъ Добричкия пазаръ?

Поповъ: Азъ мисля, че щомъ се утвърди закона, тѣзи пари да могатъ да ги употребѣятъ.

Шивачовъ: Ми се чини, че тия хора не могатъ да разбератъ; Н. Събрание рѣши и тия пари ще се израсходватъ слѣдъ утвърдението на закона по рѣшението на Народното Събрание.

Поповъ: Азъ мисля, че щомъ се утвърди закона, ние имаме право да ги похарчимъ; но, ако не се утвърди закона, какво да правимъ?

Председателъ: Азъ моля Нар. Събрание, да се произнесе.

Аневъ: Азъ мисля, че, за да се прекратятъ всички по нататашни разисквания, да оставимъ това прошение при прощетарната коммисия, когато разисква други прошения, да се произнесе и върху него, и да минемъ на дневния редъ. (Гласове: Съгласни).

Председателъ: Който не е съгласенъ съ мнѣнието на г-на Анева, да си дигне ржката. (Никой не дига.)

На дневенъ редъ имаме бюджетътъ на М-ра на Просвѣщението; но тъй като г-нъ Министръ не е дошелъ, моля г-на докладчика да яви, да ли има готовъ докладъ за бюджета на друго министерство.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! Имамъ честъ да ви съобща резултата на коммисията, която благоволихте да изберете за разгледанieto и изучаванieto бюджета за 1883 год.

Обаче прѣди да пристѣпимъ до подробното изложение заключенията на коммисията, азъ считамъ за необходимо да направя нѣкой общи забѣлѣжки касателно до въпроса, съ който коммисията се занимава почти единъ мѣсець и който има, безъ съмнение жизненъ характеръ за нашето отечество.

Не е безизвѣстно за никой, г-да представители, че въ настояще време, едно отъ главнитѣ сили на държавитѣ състои въ добръ уреденитѣ финанси, и за това въ днешний въгъдъ значението на послѣднитѣ е така важно, нему се отдава такова предпочитание, каквото не се прави на никой

клонъ на господарственното управление. Инакъ и не може да бжде, ако се вземе предъ видъ значението въ днешно време на капитала. Дѣйствителната сила на единъ народъ и добрия начинъ на неговото управление, се доказва отъ степенъта на развитието на финанситѣ му и отъ правилното тѣхно употребление. Като излизатъ отъ това необходимо положение, народнитѣ представители на всѣка държава обръщатъ най-сериозно внимание върху бюджета, като упражняватъ върху него строгъ контролъ, — задача, която може да се постигне само чрезъ добросвѣтното и внимателното изучаване документитѣ, които представляватъ предвиденитѣ нужди и неизбѣжнитѣ расходи за правилното дѣйствие на управлението, за извършване на предприятия отъ обща полза и за предвиденитѣ доходи, опредѣлени за покриване расходитѣ.

Обичая да се излагатъ въ една официална вѣдомостъ отъ една страна доходитѣ, а отъ друга страна расходитѣ, е общеприетъ отъ скоро време и може да се каже, че изложението на бюджета въ ясна и методическа форма е една побѣда на нашия въгъдъ, — побѣда, която е логическо слѣдствие на голѣмия успѣхъ, който, благодарение на прогреса на идейтѣ, днесъ е распространенъ по всемѣстно въ образованния свѣтъ.

Като виждаме, че правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО е успѣло, не безъ извънредни отъ Негова страна старания да осмисли послѣдната дума на науката касателно до привежданieto въ ясна форма бюджета за настоящата година, не можемъ да не му изразимъ чувство на искренна благодарностъ за това Негово похвално дѣло.

Г-да представители! Коммисията, като имаше предъ видъ, че единъ народъ не може да напредва, ако не разполага съ необходимитѣ срѣдства, които да могатъ да удовлетворятъ общественитѣ му нужди; че е необходимо много още да се върши, за да могатъ да се разработятъ и оползотворятъ естественитѣ богатства на страната, да се развие промишленостъта, да се създаде изходъ на нашитѣ произведения и да улесниятъ размѣненiята имъ; че най-послѣ, при днешнитѣ условия, въ които е поставена България, нужно е, щото правителството да ладе потигъ и да увеличи своята дѣятелностъ въ всичко, което не може да се облага на частна инициатива, — намѣри се въ необходимостъ да се покаже наклонна къмъ уголѣмяването бюджета на страната и да не се търгува съ изпълнителната властъ за необходимитѣ срѣдства за постижението на задачата си.

Отъ друга страна коммисията не можи при разискването бюджета да забрави слѣдующитѣ испити:

1-о. Че това което се отнася до даноците, тѣхната тежина трѣба всекогажъ да бѣде съразмѣрно съ силата на даноплатците и, че каквато и да е необходимата за покриване разноските сума, тягобата трѣба да бѣде по възможностъ равномѣрно распредѣлена мѣжду всичките граждани.

2-о. Че числото на расходите трѣба да се има по-малко предъ видъ отъ колкото предметите, за които се расходва, защото единъ малкъ безполезенъ расходъ е много по опасенъ отъ единъ голѣмъ, но полезенъ, който е предназначенъ да способствува за благоденствието на населението, който осигурява правилността на управлението и уголѣмява общото богатство.

Ний ще почнемъ да разгледваме извършените и предполагаемите преобразования по данъците, видѣтъ и суммата на расходите на всеко Министерство. Тука изложените бѣлѣжки нѣматъ друга цѣль, освѣнъ да убѣдятъ правителството и Народното Сѣбрание, че комисията е дѣйствувала съ пълна независимостъ, и че не е имала други грижи, освѣнъ да се отстранява отъ едно слѣпо одобрение и отъ една критика безъ уважителни причини.

Г-да представители! мотивите за намалѣнието и повишението заплатите на нѣкои чиновници, за уголѣмяването суммата за нѣкои предвидени расходи, за прибавлението сумми за нѣкои неизбѣжни но непредвидени въ бюджета расходи и за раздѣлението и намалението суммата на нѣкои статии отъ приходния бюджет-проектъ, ще излага подробно при вотирането бюджета и тогава ще кажа разнитѣ мнѣния на нѣкои отъ членовете на комисията, заедно съ рекапитулацията на приходо-расходния бюджет-проектъ за финансовата 1883 година.

Шивачовъ: Азъ мисля, че преди да пристѣпимъ къмъ разглеждането подробностите на бюджета, необходимо е, да станѣтъ нѣкои други разисквания относително персонала, който се държи, и за когото се харчатъ огромни сумми, като какъвъ трѣба да бѣде този персоналъ. Вѣрвамъ, на всички е извѣстно, че у насъ се харчатъ голѣми сумми за обдържане на правителствената машина. Разбира се, че централното правителство не може само да управлява цѣлата държава; нему му трѣбватъ други по-долни чиновници или негови органи, които трѣба да изпълняватъ заповѣдите му и да приспособяватъ законите въ окръжитѣ, околиците и селата. Ние знаемъ въ много случаи, че нѣкои чиновници, на които правителството дава голѣми заплати, на мѣсто да бѣждатъ органи на това правителство, т. е. на мѣсто да изпълняватъ заповѣдите му, да се трудятъ за тѣхното изпъл-

нение, напротивъ, тѣ противодѣйствуватъ за изпълнението на законите или предписанията, които имъ идѣтъ. Ние знаемъ много случаи, че правителството е отпущало сумми, за да се правятъ нѣкакви ревизии, когато тѣзи чиновници сѣ ходили да агитиратъ и проповѣдватъ нѣща противъ правителството, противъ неговите распорѣждания и противъ законите, за да достигнатъ своите користолюбиви цѣли. Именно по-много такива случаи имаше, когато управляваше Минист. на Вѣтр. дѣла полковникъ Ремлингенъ. При него имаше двама чиновници за особенни порѣчвания: единъ Каменский и втория Пѣевъ. Тѣзи лица ходѣхъ да правятъ ужъ ревизия, и азъ имѣхъ случай да бѣдѣ въ Пѣевенъ и Ловечъ по служебни дѣла, и ги видѣхъ, че тѣ, на мѣсто да ревизиратъ и изпълняватъ тѣзи миссии, проповѣдвахъ на населението за нѣкои нѣща, за които се въздържамъ да говоря сега тука. Въпросътъ е, защо правителството отпуща пари за такива чиновници и такива ревизии; да ли Министрътъ е виноватъ, или кой, именно дѣлата го показватъ. Именно за това да се напомни на г-да Министрите, че за напредъ чиновникътъ трѣба да бѣде органъ на самото правителство. Ако чиновникътъ неотговаря на условията, които се изискватъ за тѣзи длѣжности, правителството е длѣжно непременно да го отчисли; иначе, ние ще имѣме слѣдъ нѣколко врѣме население тѣй деморализирано, тѣй развалено, щото не ще бѣде възможно да се поправи. Както знаемъ, нашето политическо сѣществование е отъ 3—4 години; тѣй щото нашето население не е привикнало на това и гледа на чиновника, като представител на властта и въ по-вечето случаи, тѣ считатъ заповѣдите или думите на тѣзи чиновници, като заповѣди на самия Господаръ. Слѣдователно, ако е тѣй, правителството е длѣжно строго да слѣди за дѣлата на своите чиновници, и ако види нѣкой, който неотговаря на своето назначение, и на мѣсто да бѣждѣ съ правителството, тѣ не изпълняватъ заповѣдите му, за такива ще кажѣ изрѣчението: «ако не сѣ съ насъ, тѣ сѣ противъ насъ». Слѣдователно, правителството ще харчи пари, за да си приготви рана, не само за себе, но и за народа. Зная много случаи, че отъ нѣкои учреждения, освѣнъ други дѣла, които учреждението трѣбало да ги пази тайно, но и други, които преди да дойдѣтъ до знанието на самите членове на това учреждение, вѣстниците сѣ ги знаели. Това показва, че у насъ чиновникътъ не гледа да изпълнява заповѣдите на своето началство и да пази строго правителствените тайни, за което е длѣженъ да даде клетва. Ние знаемъ много случаи, гдѣто Държавний Сѣвътъ е разгледалъ единъ законъ и нѣкои отъ състава на това вѣдомство, за които сѣществу-

ваше този законъ, отидохъ и казахъ: ние протестираме да се издаде този законъ, — когато това е работа на правителството. Какъ се осмѣлява единъ чиновникъ да каже това нѣщо, когато той е длъженъ да изпълнява точно заповѣдитъ на правителството. Тѣзи работи сж такива, щото правителството, ако остави такива чиновници пакъ на служба, повече ще ги деморализира и ще имъ даде за напредъ по-голяма възможность да се занимаватъ съ подобни нѣща, които сж противни на правителството. Освѣнъ това, знаемъ въ много Министерства, че чиновниците, освѣнъ гдѣто имъ се плаща добра заплата, получаватъ още и нѣкакви допълнителни, и пакъ не изпълняватъ своята длъжностъ. Такъвъ е на пр. Русчукскій прокуроръ Райко, който не гледа да спомогне за прекратяване на безпорядъка, който съществува въ сѣда и не изпълнява съвѣстно своята длъжностъ.

Какъ ще погледне на тия работи населението, това нека Нар. Събрание мисли. Населението, като вижда, че правителството зема такива хора, които произвождатъ безпорядъкъ, ще каже, че и правителството е съ тѣхъ. Когато наопаки правителството види такива чиновници, то е длъжно да ги отчисли, съгласно съществующия законъ за чиновниците.

Ние знаемъ много случаи, че чиновниците работятъ не повече отъ 2 или 3 часа въ день. Помня едно заседание въ апелативний сѣдъ, лицата, които бѣхъ призовани очаквахъ отъ 8—12 часа и слѣдъ това още нѣколко врѣме, и слѣдъ 12 часа се яви прокурора и единъ часъ стоя да докладва дѣлото; понеже отъ по-напредъ не било изучено и най-сѣтнѣ се явява и представи причина, че не се явила нѣкоя страна, и дѣлото се пакъ отложи. Да говоря по всичкитѣ Министерства нѣма нужда. Само мож да кажъ нѣколко думи и за учителитѣ. Знаеме, че много училища на мѣсто да служатъ за основа или люлка на просвѣщението, тѣ наопаки служатъ за люлка на разврата у насъ. Знаеме въ много случаи, че ученицитѣ отъ училищата сж карани отъ други лица, да правятъ разни демонстрации. Това е фактъ въ София. Знаеме на други мѣста, че директоритѣ заедно съ учителитѣ сж пускали ученицитѣ да правятъ агитации и пр. До колко това е законно, и до колко ще ни помогне, остава на г-да представителитѣ, да го обмислятъ по-добрѣ.

На мѣсто да можемъ да достигнемъ онова положение, което иматъ другитѣ народи, ние наопаки ще тръгнемъ назадъ повече, отъ колкото сме били до сега. За кова, моля Нар. Събрание да обърне внимание, както на г-на Министра Предсѣдателя, така и на другитѣ г-да Министри, щото за напредъ всичкитѣ чиновници, които се намѣрватъ на служба

и не си изпълняватъ длъжността, а се занимаватъ съ агитации и други политически работи, да се отчисляватъ и предаватъ на сѣдъ, съгласно съ закона за чиновниците. Вървамъ, че г-да представителитѣ ще говорятъ по този предмѣтъ.

Дуковъ: Азъ до колкото разбрахъ г-на Шивачова, който прочете това, не се отнася до това, което ни представя г. М-ръ на Финанситѣ за разглеждане. Той тука ни проповѣдва нѣщо, или ни казва нѣкакво поучително слово. Той съ една рѣчь тука заповѣдва, щото, щомъ единъ чиновникъ не е съгласенъ съ възгледовѣтъ на правителството, той трѣба да бѣде немедленно отчисленъ и предаденъ на сѣдъ. Ние знаемъ, г-да, че съществува вече единъ законъ за чиновниците, и тѣ вече немогътъ да бѣдѣтъ оставени на произвола на тогози или оногози. Въ този законъ сж предвидѣни случаи, по които единъ чиновникъ може да бѣде отчисленъ; но това отчисление става само слѣдъ произнасянето на една Върховна Коммисия, съобразно съ чл. 44 на сѣщия законъ. Г. Шивачовъ каза, че имало нѣкой чиновникъ, който ходилъ негдѣ да агитира, гдѣто и той ималъ случай съ него заедно да ходи. (Смѣхъ). Работата се разбира, но да не продължаваме, а да минемъ на дневния редъ. (Прието).

Докл. Д-ръ Пачевъ: Бюджето-проектъ на Министерството на Финанситѣ.

Въ проекта бѣше представена цифрата 4,116.008 фр.

Коммисията, като го разгледа заедно съ г. Мин. Начевича, който има добрината да унищожи нѣколко чиновнически постове, достигна до слѣдующия резултатъ: отъ представената сума за 1882 год., която възлизаше на 3,916.447 фр., тѣзи година бюджетътъ ще има 188,770 фр. по-малко; а отъ представения бюджетъ 338,268 лева по-малко. Сега ще пристѣпя къмъ подробноститѣ.

Цивилната листа на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО 600,000 лева. (Едногласно: прието). (Чете):

НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ.

Отдѣление I.

Обикновенни расходи.

ГЛАВА I.

1. Дневни на представителитѣ	100.000 л.
2. Прогонни тѣмъ	30.000 „
3. Поддържане личный съставъ на бюрото	20.000 „
4. Обдържане стенографията	15.000 „
Отъ които за директора на Стеногр. Бюро	
6,000 лева. (Приема се).	

Всичко по Глава I. 165.000 л.

ГЛАВА II.

Вещественни разходи.

1. За канцеларски принадлежности, писци, разсилни, осветление и отопление, печатание протоколи и други законопроекти и пр. 35.000 л.

Всичко по Глава II. . . 35.000 л.

Всѣки път за Народното Събрание сѣ се оставяли по 300.000 франка.

Комисията намѣри, че тѣзи сума е много, и остави 150.000 фр съ съгласието на г-на Министра на Финанситѣ, който, като направи подробна смѣтка за дневнитѣ, прогоннитѣ и пр., намѣри, че съ този бюджетъ всичкитѣ разходи ще се покриятъ, даже ако би и извънредна сессия да бѣде.

Шивачовъ: Да се раздѣлятъ по предметитѣ.

Анневъ: Комисията въ това само не е съгласна. Комисията остана съгласна, да се оставатъ 200.000 фр., и ако е нужно, ще се исхарчатъ, ако ли не, тѣ ще останѣтъ въ икономия. Слѣдователно, излишно е да се намаляватъ на 150.000 фр.

Д-ръ Цачевъ: Ако Нар. Събрание желае да остане 200.000 лева, може да приеме, но, азъ мисля, че като г. Мин. на Финанситѣ намѣрва 150.000 л. достаточни, излишно ще бѣде да останѣтъ 200.000 л.

Марко Велевъ: Г-да, моля за Нар. Събрание да останѣтъ по-малко; азъ желая да получава всѣкой представителъ за напредъ по 12 лева дневни. (Гласове: на предмѣта).

Анневъ: Това мнѣние, което г. докладчикъ изрази, е негово частно мнѣние, а не на комисията; защото комисията се съгласи, тѣзи сума за Нар. Събрание да си остане тѣй, и ако нѣма нужда да се исхарчи всичката, то пакъ ще остане; но може да стане нужда да се повикатъ 2 или 3 извънредни сессии. Толкози е прието въ комисията и тѣй трѣба да остане.

Вуровъ: И азъ съмъ за то, нека да си останѣтъ 200.000 лева, защото които не се похарчатъ, ще си останатъ въ хазната.

Д-ръ Цачевъ: (Съгласенъ).

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание да останѣтъ 200.000 лева въ бюджета за Нар. Събрание? (Приема се). Който не приема, да си дигне ржката. (Меншенство дигатъ).

Докл. Цачевъ: (Чете):

ДЪРЖАВНИЙ СЪВѢТЪ.

ОТДѢЛЕНИЕ I.

Обикновенни разходи.

ГЛАВА I.

1 Председателъ 12,000 лева
1 Подпредседателъ 11,004 „

10 Членове по 10,008 „

Комисията ги прие споредъ проекта.

Главния Секретаръ въ Държ. Съвѣтъ се тури наравно съ главнитѣ Секретари въ Министерствата т. е. 7,000 л.

Помощника му е оставенъ както и въ проекта 5,004 л.

Секционнитѣ секретари комисията ги сравни съ началницитѣ на отдѣленията въ Министерствата т. е. 5,400 л.

1 Архиваръ 3,000 „

1 Помощникъ Архиваря 2,400 „

1 Протоколистъ 2,004 „

7 Писари 12,600 „

1 Литографчикъ 1,200 „

1 Помощникъ 960 „

4 Разсилни сѣ турнѣти по 960 „

Комисията намѣри за нужно, да даде на разсилнитѣ по 720 л.

Честъ имамъ да заявѣ на Нар. Събрание, че има трима членове на комисията, които не сѣ съгласни съ мнѣнието ѝ, именно: Г-да Шивачовъ, Йорданъ Шишковъ и Василъ Шишковъ.

Шивачевъ: Моето мнѣние е слѣдующето: на Председателя 10,000 л., на Подпредседателя 9,000 л., Членоветѣ по 8,000 л., Главенъ Секретаръ 6,000 л., Секционнитѣ Секретари по 4,500 л., Регистраторъ-Архиваръ 2,040 л., помощникъ неговъ 1,800 л., Протоколистъ 1,800 л., 7 писари по 1,500 л. = 10,500 л., Литографчика приемамъ както въ проекта и помощника му 960 л., разсилнитѣ по 600 л., понеже джандаритѣ, които ще имѣтъ по-голъми обязанности отъ разсилнитѣ, ще получаватъ по-малко отъ 600 л. Моля Нар. Събрание, ако е съгласно, да приеме моето мнѣние. (Гласове: съгласни).

Д-ръ Цачевъ: По моето мнѣние предложението на г-на Шивачева не може да се приеме. Тука, г-да, трѣба да признаеме, че когато казваме членове на Държ. Съвѣтъ, трѣба да разбираме хората, които занимаватъ тѣзи постове. Ако искате да имате други хора, които да не отговарятъ на назначението си, тогава е другъ въпросъ. Вие може да намѣрите хора, които сѣ готови да служатъ въ Държ. Съвѣтъ и за 5000 лева. Но, ако искате да имате Държ. Съвѣтъ, който да бѣде независимъ въ дѣйствиата си, да стои високо и да пази интереситѣ на страната, трѣба да се съгласите съ бюджета-проекта, който ни представя правителството; защото този проектъ е обсъденъ отъ хора, които стоятъ по-високо отъ насъ, и тѣ знаятъ, кой колко заслужава и колко трѣба да му се плати.

Шивачовъ: Азъ нѣма да нападамъ, както г-нъ Цачевъ направи. Моето мнѣние е скромно, и ако обича Нар. Събрание, да го приеме. (Гласове: Приема се!)

Аневъ: Азъ се чуда наистина и не мож да си помисля, по какви съображения се води г-нъ Шивачовъ, като предлага на Нар. Събрание да се дава плата на председателя на Държ. Съвѣтъ 10.000 лева и на подпредседателя 9 хил. и на членоветъ по 8 хил. лева и т. н. т.

Председателътъ на Държ. Съвѣтъ е на равнѣ съ единъ Министръ. Може би, ще дойде по кѣсно врѣме, гдѣто членоветъ на Държ. Съвѣтъ да влизатъ или приематъ да служатъ въ Държ. Съвѣтъ безплатно, както и въ други мѣста; но днесъ не е тѣй. Може би настоящия съставъ на Държ. Съвѣтъ да се не аресва на г-на Шивачова или на други представители; но тука не е думата за личноститѣ, тука е думата за принципа. Какъ може на единъ членъ въ Държ. Съвѣтъ да се плаща на равнѣ съ единъ началникъ въ едно Министерство? Това е немислимо. И, ако искаме отъ такива високопоставени чиновници да бждатъ въ дѣйствиата си свободни, да се не смущаватъ и да работятъ както слѣдва, трѣба да бждатъ добръ осигурени; трѣба по инакъ да живѣятъ, по други квартири да иматъ. За туй, азъ съмъ противъ предложението на г-на Шивачова, и моля Народното Събрание, да го отблъсне и да се съгласи съ комисията.

М-ръ Грековъ: Господа Представители! Тука този въпросъ, както виждамъ, ще се повтори за всичкитѣ заплати на чиновницитѣ въобще, и азъ ще си позволя да поговоря изобщо за началата, които г-да членоветъ на Нар. Събрание искатъ да прокаратъ тука, и послѣ частно за Държ. Съвѣтъ. Признато е, г-да, че чиновническиятъ класъ е единъ отъ най-важнитѣ классове, които стоятъ въ една държава. Единъ чиновникъ лишавате го да се занимава съ какви да е работи; единъ чиновникъ е посвѣтилъ цѣлий си животъ на държавна служба, и отъ добросъвестното изпълнение на която зависи щастието или добрия вървежъ на работитѣ, или пакъ нещастieto на една държава. Слѣдователно, като се поставимъ на тѣзи точка зрѣния, азъ незная, какъ може да се оправдае това желание да се измѣнятъ заплатитѣ на чиновницитѣ. Единъ чиновникъ рассчитва на извѣстна заплата. Ако всѣка година г-да представителитѣ зиматъ да намаляватъ заплатитѣ днесъ отъ 6 на 5 хил., утрѣ на 4 х., тогава питамъ: кое е онова лице, което може да се рѣши да остане на държавна служба, когато неговата участъ прилича на единъ корабъ, който се намѣрва въ срѣдъ морето безъ кормило? Това трѣба да се земе въ внимание и трѣба да се утвърди еднажъ за всѣкога, за да не може Нар. Съ-

брание да измѣнява заплатитѣ както иска; толкози повече, че има извѣстни заплати, които сж предвидени въ закона, съ който се е учредила извѣстна служба; такива сж напр. законътъ за окръжни управители и устава на Държ. Съвѣтъ. Въ устава за Държавн. Съвѣтъ заплата на държавницитѣ е предвидѣна. Въ законътъ, съ който се е учредилъ Дър. Съвѣтъ, турихъ се и заплатитѣ. И когато члена на Държ. Съвѣтъ е приелъ да постѣпи на тѣзи служба, той е рассчитвалъ на тѣзи заплата. Днесъ идете отъ 12 хил. да ги смалите на председателя на 10; кой може да каже, че идущиятъ пакъ не ще да кажете да се намалятъ на 6 хил. или най-послѣ безъ пари да служатъ? Най сетнѣ, ако искате да промѣните съставъ на Държ. Съвѣтъ, тогава е друго нѣщо; но, като запазите устава и свалите заплатитѣ на държавницитѣ, това ще бжде съвършено несправедливо, и нѣма никакво основание, а просто ще стане по едни само каприци. Освѣнъ това, азъ питамъ, каква ще бжде икономията, която ще направите? Отъ свалянъето върху всичкитѣ може би 200 хил. фр. Моля Ви се, г-да представители, кое Ви предпочитате, като имате предъ видъ общото благо на народа, да ли да имате добри усердни чиновници, отъ които зависи доброто на страната, или да спечелите за хазната нѣколко хиляди франка отъ чиновницитѣ, които, съ честното си служене можатъ пакъ да ги спечелятъ? Азъ Ви увѣрявамъ, г-да представители, че съ това намаляване заплатитѣ на чиновницитѣ ще срѣщне голѣмо затруднение правителството; защото мнозина ще се явятъ и ще кажатъ: като ни се намали заплатата, ние ще си търсимъ другъ поминѣкъ. (Гласове: Съгласни!) У насъ въ България способнитѣ хора намиратъ на всѣкъдѣ работа, и такива хора за да ги привлечемъ, ние трѣба да ги осигуримъ, а не постоянно да се търгуваме съ заплатитѣ имъ. Ще обърнѣ вниманието и на друго обстоятелство. Когато се касае до чиновницитѣ въ София, трѣба всѣкога да бждете по щедри отъ колкото за другитѣ; защото тука нѣма ни единъ чиновникъ отъ Държавния Съвѣтъ, който да не плаща 2—3 хил. фр. наемъ за къща; или, ако си има своя къща, той за сжщата цѣна би я далъ другиму, ако той не живѣеше въ нея. Земете въ внимание, г-да, че съ това намаляване Вие ще обезсърдите хората, които сж толкози усердно изпълнявали длъжността си; защото, ако искаме да бждемъ справедливи, трѣба да признаеме, че Държ. Съвѣтъ не само е работилъ съ усердие, но е и показалъ голѣма доза на независимостъ, и неговото сжществуване произведе голѣма полза за държавата. За това предлѣжи на Нар. Събрание да не се стрѣми къмъ такова намаляване заплатитѣ, защото то не ще да има никакво значение, и съ това ще направите

лошава услуга на вашитѣ избиратели; защото на мѣсто да осигурите положението на чиновницитѣ, Вие ще ги обесърдите и накарате да работятъ съ по-малко усърдие, въ вредъ на страната. Най сетнѣ, трѣба да признаете, че единъ членъ отъ Държ. Съвѣтъ не може да живѣе тъй, както всѣки обикновенъ човѣкъ; иначе, той по добръ да не е въ Държавний Съвѣтъ.

За това азъ моля, да се приематъ заплатитѣ на Държ. Съвѣтъ, както сж поставени въ проекта.

Шивачовъ: Само ще кажъ двѣ думи, че колкото се касае до каприцитѣ, то е други въпросъ. Тука има просто едно мнѣние, което зависи отъ Нар. Събрание, да го приеме или не. А колкото, че положението на чиновника се туряло като единъ корабъ въ срѣдъ морето безъ кормило, то е пакъ другъ въпросъ; зависи отъ правителството да състави единъ законъ за класификацията на чиновницитѣ. Това е моето скромно мнѣние, ако желае Нар. Събрание, да го приеме.

Аневъ: Толкосъ по-малко трѣба да мислимъ, да свалимъ заплатитѣ на тѣзи чиновници, когато вече се съгласихме, да неплащаме за напредъ квартирнитѣ. Н. Събрание помни, че при вотирание на $\frac{1}{12}$ часть отъ бюджета, ний отпущнахме на Министерството тая сума минусъ квартирнитѣ пари. Даже и въ случай, ако за напредъ да се съгласи Нар. Събрание, да се плащатъ квартирнитѣ, то пакъ не сж много 10.000 франка за такъвъ високопоставенъ чиновникъ. Помислете си, че единъ чиновникъ, ако не е осигуренъ съобразно съ неговото положение, той не може да има свободенъ духъ да мисли за своята работа, и сѣкога ще мисли, че утрѣ ще му се свършатъ дървата или брашното въ хамбара, и не ще знае, отъ гдѣ да земе пари. Върху това трѣба сериозно внимание да обърнемъ, щото на сѣки чиновникъ ексистенцията да бжде осигурена, да бжде платенъ съобразно съ чинътъ, и той да има свободенъ духъ, да работи свободно. За това Нар. Събрание да се съобрази съ комисията и съ проекта.

Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! За да дойдемъ до едно заключение, азъ ще напомня на г-на Шивачова онова, което искаша той, не преди много врѣме, и което нѣщо още е прѣсно въ нашата памѣтъ. Какво каза г-нъ Шивачовъ? Той каза, че трѣба да изискваме отъ чиновницитѣ, строго да изпълняватъ своитѣ обязанности, и закона строго да се изпълнява върху тѣхъ. Какъ искате да изпълнява чиновника точно своитѣ обязанности, когато не му давате възможность да живѣе? За това азъ ще помоля г-да представители, да не се съгласяватъ съ мнѣнието на г. Шивачова, защото отъ думитѣ му ще видите, че е непослѣдователенъ.

Слѣдователно ще помоля Народ. Събрание, да приеме предложението на комисията, защото комисията е разисквало върху този въпросъ, и дѣто е имала възможность да направи най-малката економия, ще видите, че е направила.

Лазаръ Дуковъ: Азъ не съмъ толкосъ за заплатитѣ, били споредъ комисията, били споредъ г. Шивачова. Тука се убѣждаватъ представителитѣ, като че нѣматъ своето убѣждение, и че не сж размислявали върху този въпросъ. Сѣки отъ насъ го е разсѣдилъ, и си направилъ своето заключение върху него. Сега остава, като чухме и комисията и г. Шивачова, да неразискваме по-нататъкъ, и нар. представители да не слушатъ г-на Шивачова. Излишно е да говори билъ г. д-ръ Цачевъ, билъ г. Шивачовъ, защото ний имаме свое собствено убѣждение.

Остава просто да се даде на гласуване. Г-нъ Цачевъ намѣрилъ да направи икономии въ разсилнитѣ, — най-слабитѣ. Казва, че трѣба да се осигури живота на чиновницитѣ. Кому въ България живота е осигуренъ? Сѣки у насъ е сиромасъ. Представителитѣ иматъ своето убѣждение, и всѣко разискване е свършено излишно.

М-ръ Грековъ: Г-да представители! Отъ името на правителството още веднажъ заявявамъ, че Н. Събрание, не само ще направи лоша услуга на избирателитѣ, но ще тури и правителството въ много трудно положение, ако чиновницитѣ захванатъ да си даватъ оставка. Тогавъ тѣзи представители, които сега убѣждаватъ Нар. Събрание за намалението на платитѣ, нѣма да поправятъ работитѣ. Причина нѣма никаква за намаляване на платитѣ, и Министерството заявява по най-формаленъ начинъ, че е противъ намаление заплатитѣ и иска да не се умаляватъ. Причина за намаление нѣма никаква. И още повтарямъ: това сж просто каприции, и когато чиновници захванатъ да си даватъ оставкитѣ, тогава не вашето убѣждение ще поправи работа, но ще искате поправлението на работитѣ отъ Министритѣ. И въпросътъ е, да ли Министритѣ ще се съгласятъ да останатъ на мѣстата си. Слѣдователно Министерството настоява за приемане тази глава, както е тука безъ никакви измѣнения. Тѣзи заплати сж опредѣлени въ основниятъ законъ за Държавния Съвѣтъ. Отъ друга страна заплати на другитѣ служаци, самъ Държавния Съвѣтъ е опредѣлилъ, съразмѣрно съ другитѣ заплати, които получаватъ другитѣ чиновници. М-ството настоява да се приеме както е тука турено, безъ да направите ни най-малко намаление. Толкосъ повече, че тука персоналтѣ не е увеличенъ. Азъ разбирамъ, ако искате на мѣсто да намалявате заплатитѣ на чиновници, да се намали чи-

слото на чиновници, тамъ гдѣто сж излишни, и дѣто може би се харчатъ безъ нужда народ. пари. Тамъ бждете немилостиви, и отхвърлете тѣзи разноси, както много добръ забѣлѣжи комисията, че една заплатата безполезна, колкото и да е малка, е гибелна, отъ колкото едни разноси, ако и да сж голѣми, но отъ които се чака полза. Слѣдователно трѣба да се водите отъ началото, съ което се ръководятъ всички други народи и глѣдате повече да унищожавате мѣста, които сж излишни, отъ колкото да намалявате заплатитѣ на чиновници, които сж нужни за да върви редовно държавната машина. За това да се приеме тази глава, както е поставена тука; защото тя е основана на единъ основенъ законъ за Държ. Съвѣтъ, и заплатитѣ на другитѣ чиновници сж направени по рѣшението на Държавния Съвѣтъ и сж съразмѣрни съ заплатитѣ, които получаватъ другитѣ чиновници въ Министерствата.

Шивачовъ: До колкото азъ разбирамъ думитѣ на г-на Грекова, думата «каприци» се отнася до нѣкое частно лице. Да ли това е каприца или не, Нар. Събрание ще докаже. Нар. Събрание е свободно да приеме което мнѣние ще пожелае. А така да се нападаме считамъ за излишно. Азъ казахъ своето скромно мнѣние, и Нар. Събрание може да приеме, което иска.

Аневъ: Тука не е дума за настоящий съставъ на Държ. Съвѣтъ, но за чинъ. Единъ чиновникъ на Държ. Съвѣтъ не може да бжде платенъ така лошо, както го предлага г-нъ Шивачовъ. Да се гласува; да се произнесемъ съгласно съ проекта и комисията, и не трѣба да губимъ врѣме.

Председателъ: Моля г. д-ра Цачева, да каже, какви измѣнения е направила комисията?

Докл. Д-ръ Цачевъ: Комисията на главния секретаръ намѣсто 8004 лѣва поставила 7008 лѣва. Секционни секретари сравни съ началницитѣ на отдѣленията въ другитѣ М-ства, и отмѣни платата отъ 6000 лева на 5400 лева. Сичката разлика състои отъ 3756 л. по-малко, отъ колкото е въ бюджетно-проекта.

Председателъ: Азъ ще предложъ на гласуване заплатитѣ за състава на Държавния Съвѣтъ така, както ги приема комисията.

Манафовъ: За 10 минути отиди.

М-ръ Грековъ: М-ството настоява да се гласува най-напрѣдъ бюджета както е предложенъ. Това е предложение на правителството, и трѣба да мине преди предложението на комисията.

Аневъ: Въ такъвъ случай, азъ като членъ на бюджетарната комисия ще се възпречъ на предложението на г.

Грекова. Комисията е направила, както каза г. докладчикъ, слѣдующитѣ измѣнения: Заплатата на главенъ секретаръ е направила съ 7008 л., като го сравнила съ другитѣ главни секретари въ М-ствата. Секционни секретари поставила е на равно съ началницитѣ на отдѣленията съ плата 5400 л. Платитѣ на разсилнитѣ, при всичко че тѣ сж равни въ службата си съ единъ стражаринъ, азъ настоявамъ на това, да имъ се умали платата; нека останатъ споредъ проекта; като казва г-нъ Дуковъ, че комисията е обърнала внимание на най-малкитѣ чиновници, да останатъ споредъ проекта, а не споредъ комисията. Азъ оставамъ при моето предложение, и моля Нар. Събрание, да отхвърли предложението на г-на Грекова. (Отпускъ!)

Председателъ: На 5 минути почивка.

(Послѣ распускъ.)

Шивачовъ: Споредъ желанието на нѣкои г-да представители азъ измѣнихъ своето предложение така: за председателъ 11,000 л.; за подпредседателъ 10,000 л.; за членове по 9,000 л.; за главенъ секретаръ по 6,000 л., секционни секретари, понеже ги считатъ като началници на отдѣления, по 5,000 л. и помощници на секретаритѣ по 4,000 лева.

Д-ръ Стоиловъ: Азъ мисля, че за да може да се улесни въпроса, най-добро ще бжде, да се раздѣли гласуването, защото тука за Министерството има единъ въпросъ, именно органическиятъ уставъ за основание на Държавния Съвѣтъ. Слѣдователно въпроса ще се улесни много, ако раздѣлимъ тази глава на двѣ части. Напредъ: председателъ, подпредседателъ и 10 члена, и послѣ за втората частъ за главния секретаръ и за секционнитѣ секретари и др.

Шивачовъ: Азъ искамъ да кажа нѣколко думи; именно това, че ако въ закона е предвидено, тогава нѣма за какво да съставяваме бюджета. Мнѣнието на Нар. Събрание е това (Единъ гласъ: Това е ваше мнѣние!) и то е мое мнѣние; и Нар. Събрание, ако го приеме или не, то е свободно. Трѣба изъ цѣло да се гласува тази глава. Има тоже на окръжнитѣ управители опредѣлена плата въ закона (Гласове: Не е истина!). Тогава трѣба и тамъ да остане същата плата.

Аневъ: Въ отговоръ на г-на Шивачова ще кажъ, че въ закона за окръжнитѣ управители въ предвидениятъ щатъ е казано, че ще се положи на утвърждение на Нар. Събрание, и г-нъ Шивачовъ не трѣбва да ги смѣсва съ тия работи. Г-нъ Стоиловъ направи най-практичното предложение: да гласуваме най-напредъ платата на председателя и подпредседателитѣ и съвѣтницитѣ на Държавния Съвѣтъ.

Председателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание, да се гласуватъ най напредъ заплатитѣ на председателя, подпредседателя и 10-тъ членове? (Съгласни!). Който не е съгласенъ да си дигне ржката. (1 дига). Значи Н. Събрание е съгласно да се гласува отдѣлно.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Ще моля да се тури на гласуване мнѣнието на комисията, да бжде заплатата на председателя 12,000 л.; на подпредседателя 11,004 л.; на 10 членове по 10,000 лева.

Председателъ: Който не приема мнѣнието на комисията, да си дигне ржката. (Болшинство дига). Значи, че Нар. Събрание неприема мнѣнието на комисията да бжде заплатата на председателя 12,000, на подпредседателя 11,004 и на членоветѣ 10,008 лева.

Манафовъ: Азъ предлагамъ: за председателя 12,000 л.; за подпредседателя 11,000 л. и за членоветѣ по 9,000 лева.

Шивачовъ: Г-нъ Манафовъ нищо ново не е предложилъ а вторий пжтъ да се предлага е излишно. Моето предложение е: за председателя 11,000 л., за подпредседателя 10,000 л. и за членоветѣ по 9,000 лева.

Манафовъ: Искамъ да кажа на г-на Шивачева, че тъй когато бѣше 11,004 л., и азъ предлагамъ 11,000 л., то е измѣнение, и не е туй, което е отхвърлило Нар. Събрание.

Щърбановъ: Азъ предлагамъ и моля г-да нар. представители да приематъ: за председателя на Държавенъ Съвѣтъ 12,000 л.; за подпредседателя 10,000 л. и за другитѣ членове по 9,000 лева. (Съгласие).

Председателъ: Дохожда на редъ предложението на г-на Шивачова. Моля да го кажете още веднѣжъ.

Шивачовъ: На председателя 11,000, подпредседателя 10,000, и на членоветѣ по 9,000 лева.

Председателъ: Който неприема предложението на г-на Шивачова, да си дигне ржката. (Меншинство дига). Значи, че Нар. Събрание приема: за председателя 11,000, за подпредседателя 10,000 и за членоветѣ по 9,000 лева.

М-ръ Грековъ: Понеже на 7 часа сме призвани въ двореца на Министерскій Съвѣтъ, и часа е 6¹/₂, ний не можемъ да стоимъ и трѣба да се оттеглимъ. (Министритѣ си отиватъ).

Шивачовъ: И азъ съмъ съгласенъ да си отидемъ тази вечеръ, но моля Нар. Събрание ако е съгласно, да ставатъ засѣдания отъ 12 до 7. (Гласове: Рѣшенъ въпросъ!).

Председателъ: Най напредъ моля г-да представителитѣ, да ли считатъ за умѣстно, да се продължава разискванието на бюджето-проекта на Министерството на Финанситѣ безъ присѣствие на надлежниятъ Министръ? (Гласове: Невъзможно!).

Лазаръ Дуковъ: Разбира се, като ги нѣма, не може да разискваме, и трѣба да сж тука. Имаме прошения за преглѣждане; да ги прочетемъ сега, и утрѣ да се слѣдва бюджета въ присѣтствието на Министритѣ.

Председателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание, да се прочетатъ прошенията? (Кжсно е вече!) Който не е съгласенъ, да си дигне ржката. (Меншинство дига). Г-нъ докладчика на комисията да прочете прошенията.

Докл. Бошнаковъ: Прогшение отъ кметоветѣ на общинитѣ: Троянска, Бѣло-Осемска, Орѣшанска, Бѣлишка, Патрашка и Терзиска. Слѣдватъ подписи на кметоветѣ и печати общински. Просителитѣ явяватъ, че имали нѣкакви документи неизгубени, съ силата на които владѣли голѣмо пространство гора въ балканскити мѣста. Отъ дърва преди войната се ползовали 2-3 години, и поддържали училище отъ тѣхъ; но въ 1880 год. Министерството имъ зело правото да секатъ дърва, на основание, че не било въ документа писано да владѣятъ гора а само трѣва. Молятъ Нар. Събрание, да обърне внимание на просбата имъ и да подѣйствува за възвръщане правото, което имали за тази гора. Мнѣнието на комисията е, да се прати до Мин. на Финанситѣ, което, ако изучи добръ прогшението, да удовлетвори просителитѣ, като е умѣстно. (Приема се).

Прогшение отъ жителитѣ на градъ Рахова; подписано съ нѣколко стотини подписи и общински печати. Просителитѣ като изказватъ нужда на единъ мостъ отъ р. Искъръ и Огоста, просятъ да се предвиди въ бюджета построяването на тѣзи мостове.

Прогшение има и отъ жителитѣ на Враца и Врачанското окръжие, които просятъ за подигане мостътъ презъ р. Искъръ, за който имали голѣма нужда; особено като имали предвидени пжтищата отъ Мин. на Общитѣ Сгради въ сжщото направление.

Друго прогшение има отъ Свищовъ, снабдено съ нѣколко подписи и градеки печатъ, съ което просятъ отпуцание сумми за направа на шосейния пжтъ, който отива къмъ Севлиево, като се счита въ числото на държавнитѣ пжтища.

За тия прошения комисията мисли, че трѣба да се удовлетворятъ просителитѣ. Но като общитѣ бюджетъ на Министерството на Общитѣ Сгради не е представенъ, а ако се представи, мисли да се распредѣли този бюджетъ на разнитѣ окръжи, а не да остане на едно мѣсто, като тука нѣколко милиона, а на другагъ нищо; то единитѣ и другитѣ ще бждатъ удовлетворени, ако окръгътъ земе туй, което му слѣдва.

Шишковъ: Азъ съмъ на мнѣние, да останатъ тѣзи прошения висящи, до гдѣто се разгледъ бюджета. Прощенията ще се удовлетворяятъ както и другитѣ.

Аневъ: Да остане това при разискванието на бюджета.

Докл. Бошнаковъ: Прощението остава висяще до рѣшаванieto на бюджета на Общитѣ Сгради.

Председателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание, да останатъ висящи 3-тѣ прошения, до като се неразгледъ бюджета на Общитѣ Сгради? (Съгласно).

Докл. Бошнаковъ: Прощение отъ Голѣми Изворъ, Плъвненский окръгъ, Тетевенска околия; отъ града Пирдопъ, отъ градъ Тетевенъ и колибитѣ му. Единитѣ и другитѣ молятъ Нар. Събрание, да обърне внимание на просбата имъ. Тъжатъ се, че преди войната въ врѣмето на възстанието много хора отъ тѣзи мѣста бѣха проводени на заточение въ Диарбекиръ. Бившето турско правителство натоварило имъ твърдѣ голѣмъ емлякъ, и по сѣщитѣ списъци той се зема още до днесъ отъ населението. Отъ туй имало постоянно много недоимки, и положението имъ било твърдѣ тѣжко въ сравнение съ другитѣ села и съ Турцитѣ.

Комисията като е зела мнѣнието и на представителитѣ отъ тѣзи и други мѣста, научила е, че дѣйствително тѣзи хора сѣ претоварени, и мисли да се прати до Министерството на Финанситѣ съ просба, да изучи молбата имъ, и да ги удовлетвори, като се направи новъ описъ на емляка.

Василъ Шишковъ: Съгласенъ съмъ съ комисията да се препроводи въ Министерството на Финанситѣ. Но понеже това е 4-то прошение: бѣха дадени прошения и въ Министерството на Финанситѣ и на Държ. Съвѣтъ, и до сега не е станало никакво распорѣждане, то азъ моля Нар. Събрание, да се произнесе, да остане висящъ емляка за 1882 и 83 година, както въ Тетевенъ, тѣй околността, догдѣто не стане ново описание, и догдѣто се види, какъ ще станатъ нови распорѣждания.

За 1880 и 1881 г. емляка е вече даденъ и расписанъ и за него нѣма какъ да се ходатайствова. Но за 1882, като препрати Държ. Съвѣтъ подаденото до него прошение до М-ството на Финанситѣ, то се распорѣди, да се съобщи на кметоветѣ, емляка да остане висящъ, докогато ще стане справедливо оцѣнение на имущество.

Но глѣдаме, че въ 1882 г. не дойде никаква комисия да распише справедливо тая даждия, която остана нерасписана. За това моля Нар. Събрание, да се произнесе, да се опише отъ ново справедливо, понеже досегашната несъразмѣрность на емляка въ тѣзи мѣста бѣ причина на постоянни неразбории.

Тетевенъ зависѣше отъ Орхание и 1872 год., когато станали разни смущения, откараха се 50—60 человекъ въ Диарбекиръ, именно такива хора, които можеха да зематъ участие въ комисията за оцѣнението. Тогива се проводиха чиновници за това оцѣнение въ Тетевенъ, и каймакамина удобри да се притури за всѣкото, защото нѣмаше хора, които би могли да защитатъ въ комисията интереситѣ на своитѣ съграждани, а тѣй въ видъ на глоба натоварили населението твърдѣ несправедливо. И по сѣщитѣ описъ отъ турско врѣме се зема емляка до днесъ.

Ще забѣлѣжа само, че Тетевенъ плащали отъ освобождение на самъ 14000 фр. емлякъ въ година; и преминалата година когато М-ството на Финанситѣ направи размѣнение отъ 100 гроша лирата, излезе този данѣкъ на 16200 фр. Това плаща Тетевенъ, когато гр. Плѣвенъ, плаща само 16000 фр. За туй мисля, да се произнесе Нар. Събрание, да остане емляка за 1882 и 1883 год. висящъ, догдѣто да стане ново справедливо описание на емляка.

Шивачовъ: Азъ съмъ съгласенъ съ г-на Шишкова и съчувствувамъ на това положение. Но едно нѣщо бихъ желалъ: да се отложи до утрѣ, когато ще присѣтствува М-ръ на Финанситѣ, за да се пита, на какво мнѣние е той.

Може и повече да имъ се отпусне, отъ колкото каза г-нъ Шишковъ.

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание мнѣнието на прошетарната комисия?

Докл. Бошнаковъ: Комисията е съгласна да остане за утрѣ, когато дойде г-нъ Министръ на Финанситѣ. Може и повече да имъ се отпусне.

Председателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание, да останатъ до утрѣ и 3-тѣ прошения? (Съгласно — Приема се).

Докл. Бошнаковъ: Има и други прошения, но ги оставихъ на квартира, и ще докладвамъ за тѣхъ другъ пѣтъ.

Каменъ Симеоновъ: Имамъ да направя едно предложение, което ще прочета: (Чете): Членъ 22 отъ устава на земледѣлческитѣ каси да се измѣни по слѣдующийтъ начинъ:

Чл. 22.

«Лихвитѣ, които ще зематъ каситѣ отъ земледѣлцитѣ, които сѣ си промѣнили записитѣ, да не бѣдѣтъ въ никой случай по голѣми, или по малки отъ 6% на година; а кои не сѣ промѣнили записитѣ, да слѣдватъ за напрѣдъ да заплащатъ по 9%, до когато ги прошѣнятъ».

Поповъ: Азъ мисля, че лихвитѣ могатъ да се намаляватъ, когато има голѣми капиталы, и пари въ изобилно количество; но за сега нашитѣ земледѣлчески каси нѣматъ

таково огромно количество капитали, за да се свалят лихвитъ на долу.

Шивачовъ: Въпроса е ясенъ и кратъкъ и може да се обсъди сега. Имаме малко време; нека г-да представителитъ поговорятъ по него. Азъ намирамъ предложението на г-на Камена Симеонова за умѣстно, защото тѣзи сумми сж на окръжиято, и има доста бѣдни хора, за които 6% не е малко. Тѣзи каси именно сж направени за полза на населението; когато потребва чловѣку да си купи волове, може да земе отъ тамъ на заемъ паритѣ. За това колкото по малко лихва ще се зема, толкова по полезно ще бѣде за населението това учреждение. За това предлагамъ, да се приеме предложението на г-на Камена Симеонова.

Председателъ: Преди всичко трѣба да се рѣши, да ли да се напечата, или не? Който желае да се напечата да си дигне ржката. (Никой не дига). Който не желае да се разисква сега, да си дигне ржката. (Никой не дига). Значи, Нар. Събрание сега желае да се разисква.

Иорданъ Шишковъ: Г-нъ Поповъ казва, че земеделческитѣ каси нѣмалъ доста голѣми капитали, и за това не трѣбвало да се намаляватъ лихвитѣ. Азъ ще му кажа, че земеделческата каса въ Берковица има 400000 лѣва капиталъ, а че може лихва да се намали не на 6 а на 5%. Азъ съмъ на мнѣние да се приеме предложението на г-на Камена Симеонова.

Бошнаковъ: Моля, да се прочете вторично по ясно.

Шивачовъ: (Чете предложението на Камена Симеонова. Видѣ по горѣ.)

Както е извѣстно на г-да представителитѣ, тѣзи земеделчески каси се съставиха отъ жита, които внася всѣки земеделецъ. Следователно, земеделцитѣ сами съставиха тѣзи каси, и за това предлагамъ за улеснението на тѣхъ, да се приеме предложението на г-на Камена Симеонова.

Щърбановъ: Отъ прочетеното предложение разбрахъ, че въ отсъствието на г-на Министра на Финанситѣ ще бѣде неумѣстно да се рѣшава този въпросъ, понеже земеделчески каси сж подвѣдомствени на М-ството на Финанситѣ. Заради това трѣба и той да присѣтствава.

Аневъ: Наистина предложението на г-на Камена Симеонова е много на мѣсто. Ще се постигнатъ двѣ работи: 1) Че старитѣ длѣжници ще се насърчатъ да платятъ старитѣ дългове, за да могатъ да се ползватъ и тѣ съ евтина лихва и 2). Земеделцитѣ ще се ползватъ отъ евтинитѣ пари, а каситѣ ще правятъ по голѣми обращения.

Съ това всички сме съгласни. Но има друго нѣщо, че при рѣшаванieto на такъвъ въпросъ се изисква присѣтствието

на г-на Министра на Финанситѣ. За това нека отложимъ това постановление до утрѣ и да се произнесемъ въ присѣтствието на г. М-ра на Финанситѣ, който, увѣренъ съмъ, нѣма да бѣде противенъ.

Марко Велевъ: Г-да! Това предложение на г-на Камена Симеонова е твърдѣ умѣстно за тии земеделци, които не сж давали пари, които сж зели отъ каситѣ, че ще ги върнатъ и второ ще иматъ евтина лихва земеделци, съ което ще се ползватъ. Заради това е предложението твърдѣ умѣстно, и азъ го считамъ за законно. За това да се приеме, безъ да се простираме нататѣкъ.

Каменъ Симеоновъ: За това азъ съмъ споразумѣнъ съ г-на М-стра на Финанситѣ, и той каза че е напълно съгласенъ. Дека каза г-нъ Поповъ, че ще станатъ много евтини лихвитѣ, и че нѣма доста голѣми капитали, то азъ ще му кажа, че хора не плащатъ сега дѣйствително 9% но поради премѣнението на лиритѣ става 12 и 15. Хората ще се потрудатъ по скоро да промѣнятъ записитѣ, защото ще иматъ тогива едно улеснение.

Шивачовъ: Ще кажа само на г-на Щърбанова, че Нар. Събрание рѣши, да се разгледа сега това предложението и не може следователно да се отлага разглежданieto му. И като съобщи г-нъ Каменъ, Симеоновъ, че г-нъ М-ръ на Финанситѣ е съгласенъ съ това предложение, неостава друго нищо, освенъ да молимъ Нар. Събрание да го приеме.

Манафовъ: Предложението е на мѣсто. Но по моето мнѣние трѣба да бѣде по-ясно: Тѣзи, които ще зематъ за напредъ да плащатъ 6%; а тѣзи които иматъ зети пари, до гдѣто имъ истече записъ, да плащатъ 9%.

Щърбановъ: Ако е тъй, както каза г-нъ Каменъ Симеоновъ, и г-нъ Шивачовъ, то е, ако дѣйствително има извѣстие, че г. М-ръ на Финанситѣ е съгласенъ на това, което ще постанови Нар. Събрание, то предложението е умѣстно, и азъ се съгласявамъ, да се приеме съ условие, че г-нъ М-ръ ще бѣде съгласенъ, ако се рѣши.

Бошнаковъ: Помните г-да, че преди 4 или 5 мѣсеца имаше едно циркулярно отъ М-вото на Финанситѣ, съ което се допитваше М-ството, трѣба ли да се намалятъ лихвитѣ или не трѣба. Събранитѣ свѣдѣния, или мнѣния бѣха представени отъ нѣколко окръжни съвѣти, на М-вото на Финанситѣ.

Повече отъ тѣхъ останаха на мнѣние да остане 9%, и тѣ да се исплащатъ и за миналитѣ заими и за бѣдѣшитѣ. Тѣзи пари прочее не сж на Нар. Събрание, или на хазната, а сж на окръжитѣ. За това, преди да рѣшаваме такъвъ единъ въпросъ, подобру ще бѣде макаръ, че г-нъ М-ръ е

съгласенъ, да дойде и той; и ний нѣма да губимъ нищо, ако го предложимъ утрѣ и той да даде обяснения въ 2 3 минути.

Поповъ: Предложението е твърдѣ умѣстно тамъ, гдѣто има доста пари. Но има окръжи, които нѣматъ повече отъ 20—30000 франка капиталъ. Отъ такъвъ малък капиталъ нѣма да се извадятъ толкова лихви, за да може да се платятъ чиновниците на кассата. Кассперица има 100 фр. на мѣсецъ; и други искатъ тоже платката си; и ще дойде работа до това, че трѣба да се плащатъ отъ капиталътъ, който слѣдователно ще се намалява, и слѣдъ нѣкоя година, нѣма да остане отъ кассата нищо. Трѣба да се пита и М-стра на Финанситѣ да каже, въ кои окръжи може да се приспособи и въ кои не.

Иорд. Шишковъ: Г-нъ Бошняковъ предлага, да остане за утрѣ, когато нѣма никоя причина, тъй като г-нъ М-ръ на Финанситѣ е напълно съгласенъ и има извѣстие за това. Нека се рѣши, щото за напредъ да бѣдѣтъ лихвитѣ 6%.

Лазаръ Дуковъ: Тука предложение на г-на Камена Симеонова е твърдѣ на мѣсто и може да се приеме, макаръ че г-нъ М-ръ да е съгласенъ, а въ този случай и да не е съгласенъ. Той е наблюдател на тия пари и тии сж на земледѣлцитѣ въ окръга. А което каза г. Поповъ, въ Парламентъ нѣмало доста пари, и че не можали да се обдържатъ чиновници на кассата съ тая малка лихва, то може въ такъви окръжи, да остане още за 5—6 години, за да не се исчерпи и основния капиталъ. Но въ окръжи като Провадийскій и Берковскій, тамо е твърдѣ умѣстно да се намали лихвата на 6% споредъ предложението на г-на Камена Симеонова, и то трѣба да се приеме, като има сжщевременно и съгласието на г-на М-ра на Финанситѣ.

Аневъ: Като ни увѣри г-нъ Камень Симеоновъ, че г-нъ М-ръ на Финанситѣ е съгласенъ, не остава освѣнъ да се произнесемъ че го приемами тъй: че за всички стари дългове до когато се исплатятъ, ще платятъ 9%; и за напредъ ще остане 6%. Колкото за страхътъ на г-на Бошнякова и Попова, ще кажъ, че практиката доказва, че колкото поевтина е лихвата, толкова повече обращения ставатъ и толкова по-много се печели.

Камень Симеоновъ: Г-нъ Поповъ каза, че нѣждѣ имало само по 20—30.000 фр. и че съ умаление лихвата не ще могатъ да се увеличатъ капиталитѣ имъ. Азъ мисля, че никой не забира онѣзи окръжи да си увеличатъ капиталитѣ, както сж ги увеличили другитѣ окръжи. Никой не ги забира, ако искатъ да си уголѣмятъ касситѣ. Ако искаме да имаме касси споредъ населението на окръжитѣ, може да стане това и днесъ.

Шивачовъ: Азъ щѣхъ да кажъ почти сжщото, което каза г. Камень Симеоновъ, че тѣзи касси, за които каза, че не отговарятъ на тѣхното назначение, не трѣба да се закриятъ, но могатъ да си увеличатъ тѣхнитѣ капитали по сжщия начинъ, както и другитѣ касси ги сж съставили; земледѣлцитѣ въ тѣзи окръжи могатъ да сѣятъ по единъ два шеника жито, послѣ да го прѣдаватъ, и полученитѣ пари да служатъ за уголѣмението капитала на земледѣлческитѣ касси; тъй щото, както каза г-нъ Аневъ, съ малка лихва ще се състави голѣмъ капиталъ. Освѣнъ това, тѣзи касси сж направени за ползата на населението, слѣдователно колкото по-малко лихва се зема, толкова повече тѣ отговарятъ на своето назначение.

Бошняковъ: Нѣмамъ никакъвъ страхъ, че ако се даватъ тѣзи пари съ 6 или 9%, ще ли да бѣде така, или така. Думата ми е, че правителството само е искало мнѣнието на управителитѣ на земледѣлческитѣ касси и на окръжнитѣ съвѣти и съ тѣхното съгласие се направи лихвата по 9%. Като имамъ това предъ видъ, мисля, че ще направимъ врѣда на онѣзи окръжия, които иматъ малки капитали, ако ние намалимъ още и лихвата. За това, споредъ мене, 7½% да се направи е по справедливо.

Иорданъ Шишковъ: Щѣхъ да кажъ сжщото, което каза г-нъ Симеоновъ и г-нъ Шивачовъ. Но най-сетнѣ да оставимъ това на страна. Г-нъ Поповъ каза, че тѣхната касса имала само 20.000 лва. Азъ ще му кажъ, че, ако ги мързи да работятъ за увеличението на кассата, нека я пренесатъ въ друга касса.

Геровъ: Желая, да ми разясни г-нъ Камень Симеоновъ че като до сега лихвата е била 9%, колко пари иматъ въ тѣхната касса артисали. Азъ мисля, че 9% не е голѣма лихва, защото самитѣ търговци плащатъ 12%. Ако ний направимъ лихвата 6%, както казва г-нъ Камень Симеоновъ, не знай, да ли подиръ малко врѣме, както казахъ и другитѣ предговоривши г-да, не ще ожидатъ паритѣ отъ тия касси само за заплата и нѣма да остане нищо за земледѣлцитѣ. Заради това, азъ настоявамъ да си останатъ 9% и да се не промѣнява този законъ, защото нѣма полза, а напротивъ ще останатъ касситѣ безъ пари.

Шивачовъ: Всѣки чловѣкъ е свободенъ и си има свое мнѣние, но съжалѣвамъ, че г-нъ Геровъ не иска да влѣзе въ подробности и да размисли, защо сж съставени земледѣлческитѣ касси. Ако нѣкои хора заематъ пари съ спекулативна цѣль, то е другъ въпросъ, защото касситѣ не сж направени за тая цѣль. Касситѣ сж устроени да спомогнатъ на бѣднитѣ земледѣлци отъ селата, които иматъ голѣма

нужда отъ помощи, до когато зематъ житата си или до харманъ вакъж, и тѣ вмѣсто да продаватъ съ нищожна цѣна своитѣ жита напредъ, ставатъ и заематъ отъ земледѣлческитѣ каси 100—200—300 лева, за да си набавятъ своитѣ нужди; тѣй щото да ли капиталитѣ щѣли да се умалятъ, да ли щѣли да се увеличатъ и да ли ще стигнатъ за персонала, това не ни е въпросътъ сега. По-напредъ казахъ, че, ако и окръжия, които иматъ малко капитали отъ лихвитѣ, на които немогатъ да си поддържатъ капиталитѣ, всѣко е свободно да увеличи своитѣ капитали по сѣщия порѣдѣкъ, както и другитѣ окръжия. Търговцитѣ колко сж плащали, и други които сж плащали по една пара на день на гроша, неможемъ да го смѣваме тугъ. Щомъ се казва, че земледѣлческитѣ каси сж основани за полза на населението, не остава нищо друго, освѣнъ да се приеме предложението на г-на Камена Симеонова, който добръ се подѣсти да го предложѣ, толкозъ повече, че той е касиеръ на Берговската каса и много по-добръ ще знае, до колко е приспособимъ настоящия, или досегашния законъ съ 9⁰/. Заради туй нека се вотира предложението му.

Геровъ: Това, което каза г-нъ Шивачовъ, азъ го знамъ, че тия земледѣлчески каси сж устроени за улеснение на земледѣлцитѣ, но, ако сж направени за улѣснение, не сж направени да се свършатъ, но да се улесняватъ земледѣлцитѣ, които нѣматъ волове и срѣдства да си купятъ волове и пр. До колкото азъ зная, има търговци, които като знаятъ, че има такъва ефтина лихва, турятъ единъ селянинъ и зематъ пари отъ тѣзи земледѣлчески каси и спекулиратъ съ земледѣлческитѣ каси; т. е. тѣ зиматъ пари съ спекулативна цѣль, защото намиратъ ефтина лихва, а другарѣ не могатъ да намѣрятъ пари съ по-ефтина лихва, освѣнъ въ земледѣлческитѣ каси. Заради това, ако би да се снижи лихвата, както настоява г-нъ Камень Симеоновъ, ще му кажа, че ще се явятъ селяне спекуланти, които ще се примамватъ отъ търговцитѣ; селянетѣ ще излизатъ на явѣ, а търговцитѣ ще зематъ паритѣ по 6⁰/, тѣй щото нищо нѣма да се ползватъ селянетѣ, ако сж паритѣ по 6⁰/, лихва, отъ колкото ако останатъ 9⁰/.

Поповъ: Азъ което казахъ, не казахъ го наложително, а само да разясня, че има и такиви каси. Азъ не съмъ противенъ на предложението, което прави г-нъ Камень Симеоновъ, но тука не се съгласявамъ, защо едни да даватъ съ 6⁰/, а други съ 9⁰/, т. е. защо онзи, който не е платилъ до сега, да му се иска по 9⁰/, а онзи, който отъ сега нататъкъ ще зема пари, да плаща по 6⁰/. Това не е правилно. Който не е платилъ до сега, той е и таки въ нѣмание. Сега

нетрѣба онзи сиромашъ, които е заемъ преди нѣколко години нѣколко стотини гроша, да му земаме по 9⁰/, а днесъ на другитѣ да даваме пари по съ 6⁰/. Защо да не отстъпимъ и на първитѣ съ 6⁰/, тя да може да се отплати по-скоро? Азъ на това неможъ да се съглася. Ако ще се отстъпва, да се отстъпни на сичкитѣ, а не само на едни.

Шивачовъ: Относително за спекулацията, която ни приведе г-нъ Геровъ, азъ ще го увѣря, че самия законъ гарантира това нѣщо. Именно нито единъ селянинъ неможе да земе повече, отъ колкото е положилъ капиталъ. Разбира се, едно село, ако има 20,000 фр. капиталъ въ земледѣлческата каса — понеже всѣко село има опредѣленъ капиталъ — то това село неможе да истегли заемъ по-голямъ отъ вложеното отъ него количество. Тогава такиви спекулации не могатъ да ставатъ. На никое село не се даватъ повече пари, отъ колкото има капиталъ въ земледѣлческата каса. Послѣ едно лице, неможе да земе 5 или 10 хил. фр. а само до 200, 300 ф. и въ исключителни случаи до 500 ф. тѣй щото незная да ли нѣкога ще се съгласятъ 20 души, които иматъ право да зематъ по 500 фр. и да истеглятъ съ спекулативна цѣль една по-голяма сума. Най-сетнѣ, азъ незная, да ли селянетѣ могатъ да се подвѣждатъ на такъва спекулация. Но тѣй или инакъ, подобно нѣщо е неимоверно да може да бѣде. На единъ отъ г-да предговорившитѣ, които спомѣнаха за лихвата, ще кажа, че ние говоримъ за бѣдѣще. Щомъ прѣмѣнятъ заемачитѣ своитѣ записи, тѣ ще плащатъ по 6⁰/, защото нашитѣ предложения или закони, които правимъ и приемаме сега, не ще иматъ обратна сила. Отъ тази точка зрѣния г-нъ предговорившии немисли право върху този въпросъ.

Дуковъ: Г-нъ Поповъ каза, че не било справедливо едни да плащатъ 6 а други 9⁰/. Азъ мисля, че по-напредъ се спомѣна, че ще бѣде полза, ако оставимъ досегашнитѣ дългове да се плащатъ съ 9⁰/, защото всѣки ще се грижи да плати единъ пѣтъ за всѣкога 9⁰/, за да се ползува сетнѣ съ 6⁰/. Азъ мисля, че туй е умѣстно. За другото нѣщо, което каза г-нъ Геровъ, че ще се намѣрятъ селяне да отидатъ и заематъ пари за търговцитѣ, това никога нѣма да затрудни никого; това при сегашния законъ не може да става, защото додѣто земе пари, трѣба да представи свидетелство отъ кмета и да представи за гаранция нива или лозя. Тѣй му е реда. Недаватъ никому, повече отъ 1000 или двѣ хиляди гроша, а търговецътъ неможе да спекулира съ 1000 или 2000 гроша. Заради това, предложението на г-на Камена Симеонова е умѣстно и трѣба да се приеме. Разисквахме го и трѣба да се гласува.

Каменъ Симеоновъ: Ще кажа на г-на Герова, че онъ незнае законътъ, до колко се даватъ пари съ лихви отъ земледѣлческитѣ каси. Тѣ се даватъ въ опредѣленно количество и само на земледѣлцитѣ. Г-нъ Поповъ дѣто каза, че трѣбало да се незима на до-сегашнитѣ борчлии по 9%, тогава значи, че трѣба да ги учимъ да си неплащатъ дълговетѣ. Въ нашия окръгъ най-слабитѣ села сж платили, а най-богатитѣ не сж платили още лихвитѣ. Заради това съмъ намѣрилъ това за умѣстно и предлагамъ да се приеме.

Геровъ: (Гласове: Искерпано е! Искерпано е!) Ще отговоря на г-на Шивачова, че всѣко село, колкото капиталъ имало, толкозъ пари земало. Азъ можъ да му кажа, че има села, които сж внесли въ каситѣ по 10.000 гроша, а сж зели по 100.000 гр. Ако желае г-нъ Шивачовъ, азъ можъ да му наредя и селата. (Шивачовъ: Наредете ги!) Желаете ли? (Шивачовъ: Желая, желая!) Азъ ще кажа села отъ Руссенскій окръгъ. Ще ти кажа Ветово, Коджквой, Паратинъ, Гагала и др. още, които, ако сж дали по 10.000 гр. на земледѣлческитѣ каси, а сж зели по 200.000 лъва на заемъ; тѣй щото капиталитѣ сж въ нѣколко села, а нѣкои села не сж зели нито десетата часть отъ онова що сж дали. Колкото дѣто каза той, че нѣмало спекуланти, азъ можъ да му кажа и тѣхъ, и днесъ тия лица сж умрѣли. Единъ търговецъ бѣше зель шари съ спекулативенъ начинъ отъ земледѣлческата каса и послѣ онова село, въ чието име бѣха заемани паритѣ, бѣше принудено да плаща вмѣсто търговеца; тѣй щото съ една спекуляция сж дигнати пари отъ касата и сж предадени на единъ търговецъ въ Руссе. Заради това, ако при 9% се е вършило това, то сега при 6% ще се намѣрятъ такъизъ хора още повече и ще зематъ по-голѣми сумми. Зарадъ туй не е желателно да се оставятъ паритѣ съ 6%, а да си останатъ съ 9%, ако искаме да имаме земледѣлчески каси, каквито трѣбать.

Буровъ: Азъ като знаа, че въ търновската земледѣлческа каса ходятъ хората по едно наредъ всѣки день, додѣ получатъ по 200 ф., мисля, че лихвата не е голѣма. И когато направимъ лихвата по 6%, невѣрвамъ, че ще си занесе паритѣ онзи, който е заемалъ съ 9%, защото и 9% нѣма да даде днесъ. Азъ знаа нѣкои села, които имаха да плащатъ по 20.000 франка и ги платиха тази година; ако бѣше лихвата по 6%, тѣ щѣха да ги държатъ до колкото искатъ.

Манафовъ: Азъ искахъ да отговоря, както на г. Бурова, така и на г. Герова. Най-хубавата гаранция за селянина, за да може той да си достави всичко, което му трѣба, то е именно да му се отпусчатъ пари съ 6%. Когато може да

заеме пари съ лихва по 6%, той никога нѣма да търси съдѣйствието на други лица или граждани, които по всѣкакъвъ начинъ да го спекулиратъ. Той е земледѣлецъ и е помагалъ за съставянieto на тия каси; той се интересува, защото когато лихвата е по-ефтина, ще си набави сичко по-ефтино; ще си купи орждия по-ефтини и ще си купи земя по-ефтина. Заради това азъ намирамъ предложението на г. Камена Симеонова за твърдѣ умѣстно, и ние ще направимъ на нашитѣ земледѣлци една твърдѣ голѣма услуга като гласуваме и приемемъ това предложение.

Ст. Х. Добревъ: (Гласове: Искерпано е! Искерпано е!) Азъ искахъ да кажа... (Гласове: Искерпано е!).

Председателъ: Г-нъ Ст. Х. Добревъ е отъ онѣзи представители, които най-малко говорятъ, и ще бжде твърдѣ несправедливо, когато той поиска думата, да се казва: искерпано е!

Ст. Х. Добревъ: Щѣхъ да кажа сжщото, което каза г-нъ Буровъ. Ако се не лъжа, Търновската каса има 800,000 фр. капиталъ, а много села чакатъ по една и двѣ недѣли и пакъ не могатъ да намѣрятъ да зематъ на заемъ, ако лихвата и да е 9%.

Вощаковъ: Преди малко казахъ и сега пакъ повтарямъ, че суммитѣ на земледѣлческитѣ каси принадлежатъ на окръжитѣ, за да се раздаватъ на земледѣлцитѣ. Законътъ, по който се раздаватъ, ръководната часть е заета отъ турскитѣ закони. Тамъ е предвидено по 9% лихви за всичкитѣ земледѣлци и казахъ по напредъ, че Министерството е прашало циркуляръ до всичкитѣ окр. свѣѣти, за да иска свѣдения и слѣдъ като е зело мнѣнието на всичкитѣ окр. свѣѣти оставило е сжщата лихва, т. е. 9%. Обаче Велко Джоновъ членъ въ Окр. свѣѣтъ каза, че не е на противъ, ако направимъ за въ бждѣще по 6%; нъ азъ ще кажа, каква задължителна сила ще има нашето рѣшение за тѣзи каси, които не сж държавни и нашата компетентность не може да се простира върху тѣхъ. Заради това, по-добрѣ е, да се възложи тая работа на г-на Министра на Финанситѣ, комуто е дадено правото за надзорътъ върху тѣзи каси, и той може да се распореди, щото въ нѣкои окръжи лихвата да се намали на 2%; но да правимъ ние рѣшение, това ще бжде незадължително за всичкитѣ окръжия, толкозъ повече, че има много села, които сж зели повече отъ колкото е слѣдвало. Азъ говоря за Търновскій окръгъ. Заради това, азъ, ако и да не съмъ противъ предложението на г-на Камена Симеонова, но Ви предупреждавамъ, че това предложение и да го приемемъ, не ще има задължителна сила. Нека оставимъ тозъ въпросъ до идването на г-на М-ра на

Финанситѣ и въ неговото присѣствие, слѣдъ като ни даде нуждитѣ обяснения, и ако се съгласи, азъ не съмъ противъ това предложение.

Поповъ: Нѣма да говори.

Шивачовъ: Ще кажа нѣколко думи на тѣзи г-да представители, които говориха, че нѣкои села сж зимали по 10 пѣти повече отъ колкото имъ се е слѣдвало. Това г-да, не се отнася до туй предложение. Това е съвършено другъ въпросъ. Това значи, че казначейтъ въ въпроситѣ каси не сж изпълнявали законътъ за земледѣлческитѣ каси, и не сж изпълнявали длъжноститѣ си както трѣба, като не сж съблюдавали законътъ. За това нѣщо — съвѣтъмъ независимо отъ предложението на Камена Симеонова — може да се направи особено запитване, защото то се касае до изпълнението на този законъ. Тука сега ние разсждаваме, да ли 9% сж голѣма и тѣжка лихва или не; намѣрихме, че е много и стана предложение да се намали на 6%.

Председателъ: (Прекъсва го). Моля г-да представителитѣ да се неотдалечаватъ отъ предмѣта. Сега ще се гласоподава.

Шивачовъ: (Продължава). Що се касае, че нѣкои хора чакали по недѣля и двѣ по двороветѣ на каситѣ, до гдѣ, да зематъ по нѣколко стотини гроша на заемъ, това г-да не е фактъ, че нетрѣбва да намаляваме лихвата, нито е препятствие за намалението ѝ. Освѣнъ това тѣзи г-да, които мислятъ — както казахъ и по-напредъ — че нѣкои сж земали по 15 пѣти по-вече отъ колкото имъ се падало съразмѣрно, могатъ да направятъ запитване къмъ г-на М-ра на Финанситѣ, за да се изпълняватъ законитѣ.

Азъ настоявамъ, да се приеме предложението на г-на Камена Симеонова като умѣстно и полѣзно за улѣснение на земледѣлцитѣ.

Тричко Батановски: Както казахъ, достатъчно говорихме, трѣбва да си тръгнемъ думата. Тия пари незнай за какво ги мѣсиме. Тия сж земледѣлчески и Нар. Събрание нетрѣбва да умалява лихвата. Сега трѣбва да земемъ въ внимание, да ли трѣбва да се умножаватъ, или, да ли трѣбва да стоятъ на тая степенъ. Азъ мисля, че нетрѣбва да стоятъ на тая степенъ както днеска и за това нетрѣбва да намаляваме лихвата. Сега, ако една каса има сериѣ 30,000 лева и свалимъ лихвата на 6%, тогива не може да си захване харчоветѣ, когато зема единъ касиеръ 1200 лева, писаръ 1000 лева и други още разноски има. Сега трѣбва да се помисли за това, защото и населението губи, като се неумножава касата. Всѣки селянинъ е оралъ и пушалъ по нѣщо за касата, а когато лихвата направимъ ефтина, само чорба-

джитѣ ще зематъ паритѣ, а бѣдното население ще страда. Друго има още. Ако лихвата направимъ 6%, тогава каситѣ ще се загубятъ за 10 години съвсемъ. Азъ съмъ билъ лани касиеръ и съмъ познатъ съ тая работа. 40,000 лева имамхе и едвамъ 3000 лева лихва излизаше.

Аневъ: Азъ се съгласявамъ съ мнѣнието на г-на Герова, че наистина ставатъ спекулации въ Русчюкский окръгъ, че нѣкои търговци накарватъ селянитѣ да зематъ пари и че послѣ умирание на одного нѣмало кой да заплати за него, и селянитѣ трѣбало да заплатитъ. Но кой имъ е кривъ на тия селяне? Тѣ нетрѣбва да бждатъ ахмаци; тѣ трѣбва да зематъ пари само за себе си. Тука може да се опредѣли и постави една извѣстна норма и да се каже: отъ толкова по-малко и отъ толкова повече не може да се заеме, т. е. да се тури минимумътъ и максимумътъ, и тогава ще се прекратятъ спекулациитѣ; защото търговецътъ, ако земе 300 лева на три пѣти, правятъ 900 лева или най-много 1000 лева, ако е принуденъ да ги земе на нѣколко пѣти — нищо не си помага. Колкото за разликата на лихвата между 6 и 9%, за която нѣкои казахъ, че ако е 5% щѣлъ да бжде доходътъ малтъкъ и съ това нещѣло да бжде възможно да се покрийтъ разносикитѣ: това до нѣкъдѣ е тѣй, но ако положимъ че една земледѣлческа каса има 100,000 гр. по 6%, лихвата ѝ струва 6000, а по 9% — 9000 гр. излиза, че разликата между 6 и 9 не е до тамъ голѣма. Нито съ 6 нито съ 9% може да се осигури касата. Заради това, ако г-нъ Камень Симеоновъ се съгласи, азъ би предложилъ да се приложи и туй:

«Каситѣ, на които диходитѣ, примѣрно зето, неосигуряватъ разносикитѣ за исплащане платитѣ на чиновницитѣ, да се слѣятъ съ близосѣднитѣ каси, или пакъ жителитѣ земледѣлци да увеличатъ капиталитѣ имъ по обикновения редъ».

И най-сетнѣ въ отговоръ на думитѣ на нѣкои г-да, дѣто казахъ, че много земледѣлци стояли по нѣколко дена, додѣ си заематъ пари, това не е лошо нѣщо. Това е обстоятелство, което трѣбва да се зарадва. Това значи, че земледѣлческата каса въ Търново е наредена добръ, паритѣ наредени и носятъ лихва. Заради това, да се приеме предложението на г-на Камена Симеонова и, ако Нар. Събрание е съгласно, да се допълни съ моето предложение.

Камень Симеоновъ: Както каза г-нъ Батановски и както каза и г-нъ Аневъ, предложението ми може да се допълни съ това и да се каже, че каситѣ, които иматъ отъ 20,000 лева надолу, да се неспадатъ лихвитѣ имъ, догдѣто изпълнятъ това число.

Геровъ : Азъ се съгласявамъ съ предложението на г-на Камена Симеонова, ако да нѣмаше, както казахъ и по-напредъ, нѣкои села, които сж дали по 10,000 лева, а сж зели по 100,000 лева. Ако е предложението на г-на Камена Симеонова, щото всѣко село, колкото капиталъ има, да зема само своя си капиталъ, тогава ще улѣсни населението; ако ли ще бжде и за напредъ колкото днеска, т. е. нѣколко села отъ окрѣга да държатъ капиталътъ на цѣлата касса, тогава незная, какъ ще се улѣсни населението. Ще се улѣснятъ онѣзи, които иматъ по-вече зети пари, ще държатъ паритѣ и ще спекулиратъ. А ако г-нъ Каменъ Симеоновъ, както казахъ и по-напредъ, мисли да предложи, щото всѣко село да земе своитѣ си пари тогава се съгласявамъ; но нека се направи възможно за всички.

Батановски : Това ще кажа, защото касситѣ . . .

Председателъ : Г-нъ Геровъ още не е свършилъ.

Геровъ : (Продължава). Колкото, дѣто каза г-нъ Манасовъ, че нѣкои селяне спекулирали, но сами страдатъ отъ това, азъ му казвамъ, че спекулиратъ онѣзи, които си иматъ и не страдатъ, а не онѣзи, които нѣматъ и страдатъ. Онѣзи които си иматъ, заематъ за други и спекулиратъ.

Батановски : Чини ми се, че въ миналото заседание имаше предложение отъ г. Шишкова и Камена Симеонова, да се отваря незная какъ мирово сѣдилище, защото било мъчно да ходятъ хората далече да тражатъ мировия сѣдъ. Мисли ли тогава г-нъ Каменъ Симеоновъ, че като се съединятъ нѣкои касси съ окрѣжнитѣ, мисли ли че ще бжде лесно, да става чловѣкъ да ходи два дена, догдѣ отиде до кассата за да заеме пари, като нѣма пари? Мисли ли, че нѣма пари, а сж въ темесуци! Той не мисли такова нѣщо и, намѣсто да олегчимъ хората, ще ги обременимъ.

Каменъ Симеоновъ : Г-нъ Геровъ каза, че нѣкои села има, които сж дали по 10,000 гр. а сж заели по 100,000 гр. отъ земледѣлческитѣ касси; но азъ ще му кажа, че законътъ забранява това нѣщо. Това нѣщо е противозаконно. Въ книгитѣ на касситѣ е показано, кое село колко е внесло; колко е заело и ако сж станали такива опущения, касиера може да ги исправи, като опредѣли да се внесжтъ надзетитѣ сумми въ извѣстни срокове. Но законътъ забранява да се зема повече, отъ колкото се е внесло. Слѣдователно, трѣбва да бжде суммата, която се дава на заемъ приблизително съ капитала внесенъ отъ селото, а не повече.

Бошнаковъ : Азъ обръщамъ вниманието на г-да представителитѣ върху едно нѣщо. Въ земледѣлческитѣ касси, споредъ законътъ за опекунството, влизатъ и сираческитѣ пари. Сега, ако намалимъ лихвата на 6%, какво ще стане

и кой ще дава на сиротинскитѣ касси разликата между 6 и 9%?

Заради това, азъ ви моля, г-да, да се отложи тозъ въпросъ до утрѣ и въ присѣдствието на г-да Министритѣ на Финанситѣ и Правосѣдието да се разисква и рѣши това предложение.

Щърбановъ : Оттѣглявамъ си думата.

Шивачовъ : На г-на Бошнакова ще кажа, че между земледѣлческитѣ и сиротинскитѣ пари има една разлика. Най-напредъ паритѣ въ земледѣлческитѣ касси се внасятъ отъ земледѣлцитѣ и каква полза има за земледѣлца, ако влага пари, а не му даватъ да изнася съ ефтина лихва? Земледѣлецътъ, ако иска да заеме пари отъ сиротинската касса, той отива тамъ като търговецъ; но въ земледѣлческата касса, той отива като лице, което има свой капиталъ въ кассата и разбира се, трѣба да има привилегия, отъ колкото когато отива въ сиротинската касса. Между земледѣлческитѣ и сиротинскитѣ пари има двѣ разлики; слѣдователно, предложението на Камена Симеоновъ трѣба да се приеме.

Геровъ : Искяхъ да отговоря на Камена Симеоновъ, понеже той каза, че трѣба да се почитатъ законитѣ. Наистина, и азъ искахъ да се пазятъ законитѣ, но ако нѣкои сж зели повече пари, трѣба да ги принудимъ да даджтъ повечето на онѣзи, които сж зели по-малко. Сега, които зная на пр. . . . (Не се чува.) Сега, които искатъ повече пари, а нѣматъ толкозъ капиталъ, да имъ се не дава. (Гласове: Исчерпано е!)

Председателъ : Моля г-да представителитѣ да не прекъсватъ своитѣ събрания, когато говорятъ. (Гласове: Исчерпано е! Исчерпано е!)

Счита ли Нар. Събрание, че е достатъчно освѣтлено върху тоя въпросъ? (Счита.)

Сега до колкото разбрахъ, мнѣнията които се съставиха по предложението на г-на Камена Симеонова сж слѣдующитѣ: едни поддържатъ, че трѣбва да се отложи за утрѣ разискването на това предложение, за да си даде и г-нъ М-ръ на Финанситѣ своето мнѣние; подиръ има друго мнѣние, че тука Нар. Събрание само да рѣши тозъ въпросъ; подирѣ идатъ обясненията, които се дадоха отъ нѣкои г-да представители за онѣзи касси, на които капиталитѣ не сж достатъчни и отъ тѣхнитѣ лихви не могатъ да се поддържатъ служащитѣ при земледѣлческитѣ касси; г-нъ Аневъ предложи едно допълнение. Горедолу, това сж заключенията отъ всичкитѣ дебати, които станаха до сега по въпросътъ за лихвата на земледѣлческитѣ касси.

Азъ ще туря на гласоподаване най-напредъ, ако Нар. Събрание счита за нужно да присъствува г-нъ М-ръ на Финанситѣ, тъй като г-нъ Каменъ Симеоновъ заяви и други нѣкои отъ г-да представителитѣ потвърдиха, че г-нъ Каменъ Симеоновъ е ималъ съгласието на г-на М-ра на Финанситѣ. Така щото, счита ли Нар. Събрание, че трѣба да се рѣши този въпросъ въ присъствието на г-на М-ра на Финанситѣ?

Геровъ: Азъ незная, да ли външни споразумѣния могатъ да се зематъ за дѣйствителни. Трѣба да е г-нъ М-ръ на Финанситѣ тукъ и да каже, че е съгласенъ.

Председателъ: Въ такъвъ случай Нар. Събрание ще се произнесе, ако счита за потрѣбно присъствието на г-на М-ра на Финанситѣ и може да се отложи рѣшението до утрѣ, когато г-нъ М-ръ на Финанситѣ ще бѣде тука.

Сега, който мисли, че е потрѣбно присъствието на г-на М-ра на Финанситѣ за окончателното рѣшение предложението на г-на Камена Симеонова, да си дигне ржката.

Моля г-да квесторитѣ да кажатъ резултатътъ на гласоподаването.

Кв. Геровъ: Приема се, че трѣба да присъствува министра.

Шивачовъ: Азъ се чудя, защо се сърдятъ квесторитѣ за упреканията, които имъ се правятъ, когато не казватъ колко гласа сж *за* и колко *противъ*. (Шумъ.) Когато има погрѣшка и съмнение, трѣба да казватъ, колко гласа сж *за* и колко *противъ*. (Шумъ. Ненската да го слушатъ.) Азъ имамъ довѣрие къмъ квесторитѣ, но тѣ трѣба да ми кажатъ, колко гласа сж *за* и колко *противъ*. Това е моето скромно мнѣние.

Манафовъ: Азъ ще кажа на г-на Шивачова, че той не е законъ и правилникъ, и че въ него азъ не трѣба да четя, какво трѣба да прави. Но, разбира се, правилникътъ при мене стои и отъ мене се пита, болшинство ли е или меншинство. Ако трѣбаше него (Шивачова) да питамъ, трѣбаше да го туря предъ мене тука на масата хѣ, и да четя на него. (Смѣхъ.)

Председателъ: Тѣй като Нар. Събрание се произнесе, че е потрѣбно присъствието на г-на М-ра на Финанситѣ за окончателно рѣшение предложението на г-на Камена Симеонова, този въпросъ се отлага за утрѣ.

Шивачовъ: Азъ дигамъ този въпросъ и желая да се произнесе Нар. Събрание: при гласуването квесторитѣ да казватъ, колко гласа сж *за* и колко *противъ*. Това не е лошо нѣщо, ако се казва числото на гласовѣтъ.

Председателъ: Счита ли Нар. Събрание, че трѣба да се гласува предложението на г-на Шивачова? (Гласове: Не счита, не е нужно!)

Геровъ: Произнесоха се и двамата квестори, че има болшинство за предложението, че трѣба да се намѣри г-нъ М-ръ на Финанситѣ, когато ще се произнесе Нар. Събрание за предложението на г-на Камена Симеонова. Като видѣхме болшинството, тогава се произнесохме. Г-нъ Шивачовъ всѣкога обича да се намира на работа и на прикаски и да пълни протоколитѣ, както казахъ и онзи день, съ праздни работи и праздни прикаски.

Шивачовъ: Всичкитѣ думи, които говори г-нъ Геровъ оставатъ за негова смѣтка; но азъ ви казвамъ, че и въ миналото заседание по въпроса за прочутия конний заводъ и случната конюшня г-нъ Геровъ стана и направи това болшинство, защото бѣше за гласуваното предложение и се произнесе, че болшинството бѣ *за*, когато втория квесторъ г-нъ Манафовъ, като прочете втори пѣтъ гласовѣтъ, намѣри, че числото на всичкитѣ гласоподающи бѣше 37, когато г-нъ Геровъ 10 пѣти каза, че бѣха 35 или 36. Това бѣше недобростѣстно отъ ваша страна, господине мой! Не се съмнявамъ, че може сега да е било болшинство, но може нѣкой пѣтъ да стане и погрѣшка и трѣба да се броятъ гласовѣтъ. Това не е никакъ противозаконно и не е никакъ противъ желанието на г-на Герова.

Председателъ: Ще помоля г-на Шивачова въ този случай да се произнесе ясно; да ли при всѣко гласуване г-да квесторитѣ трѣба да преброяватъ, колко гласа сж *за* и колко *противъ*, или само въ нѣкои случаи, и ако само въ нѣкои случаи, въ кои именно случаи.

Шивачовъ: Въ всичкитѣ случаи.

Председателъ: Твърдѣ хубаво. Въ такъвъ случай моля Нар. Събрание, да се произнесе, защото въ правилника не е предвидѣно единътъ квесторъ да брои, кой сж *за* и другия — *противъ*. Азъ ще помоля Народното Събрание да се произнесе окончателно върху този въпросъ и да стане като видъ постановление въ протокола, за да знай и азъ, като председателъ, какъ да вода гласуването.

Манафовъ: Тѣй като това е ново предложение отъ г-на Шивачова, заради това той трѣба да се съобрази съ вѣтр. правилникъ, и да види, да ли ще се подкрѣпи, или не.

Геровъ: Предизвиква ме г-нъ Шивачовъ, да му отговоря, защото азъ го виждамъ, че не е задоволенъ като секретаръ да си глѣда работата, но иска да ревизира за квесторитѣ. Ако желае това г-нъ Шивачовъ: да стане ревизоръ на квесторитѣ, азъ моля г-да представителитѣ да го про-

възгласятъ като ревизоръ на квесторитѣ, но ще му кажа за това гдѣто каза той за онзи день тука, какво е станало съ гласоподаванието, че то само по себѣ си се показа, когато се подписа хората саморъчно, и се показа работата каква е и какъ е. Още, ако г-нъ Шивачовъ желае да е квесторъ, азъ сега си давамъ оставката а той нека стане квесторъ. Ще забѣлѣжа още на г-на Шивачова, да се не мѣсти на 40 стола въ единъ день и да не ходи отъ столъ на столъ. Това право ми дава правилника, да му забѣлѣжа.

Аневъ: Азъ ще помоля г-на Шивачова да отложи своето предложение за утрѣ, защото азъ зная, че ще го отгѣгли. Това, което той желае, се практикува, но само въ спорни случаи. Заради това, моля Нар. Събрание да се произнесе, че не може да се произнесе върху това предложение, или го отгѣгли г-нъ Шивачовъ.

Шивачовъ: Не го отгѣглямъ. Това не е предложение; това е едно просто мое желание, да се изпълнява самия правилникъ; защото какъ може да се констатира, че е вишегласие, когато не се знае, колко гласове сж за и колко противъ. Тука нѣма никакво ново предложение, а просто искамъ, да се изпълнява правилника. Щомъ има двама квестори, единътъ трѣба да брое гласовѣтъ за, другия — противъ. Представете си на пр. има 35 души присѣтствующи; тѣ тѣмъ нѣколко души излѣзжтъ вънка, а г-нъ квесторъ може да мисли че съ 18 души трѣба да е вишегласие, (Аневъ: Празна Мара тжпанъ била!) Не е празна Мара! Моля г-на Анева да бжде спокоенъ. Така азъ искамъ да се прави при гласуването, защото и г-нъ Геровъ твърдѣ добръ знае, че нѣкой пжтъ се смѣсватъ гласовѣтъ. Фактически мож да Ви кажа, до колко това е справедливо.

Председателъ: Ще забѣлѣжа на г-на Герова, че при всичко, че г-нъ Шивачовъ казва, да се пази правилникътъ, ще забѣлѣжа че въ правилникътъ не е предвидено такова нѣщо: единъ отъ квесторитѣ да изброява, кои сж за и другия кои сж противъ предложението. Освѣнъ това г-нъ Шивачовъ каза, че въ всичкитѣ Народни Събрания така се е практикувало, но и азъ съмъ билъ единъ или два пжти въ Народни Събрания, така не се е практикувало. Сега, ако желае Нар. Събрание, да рѣши, както казва г-нъ Шивачовъ, нѣмамъ нищо противъ това; и остава на г-да квесторитѣ да изпълняватъ това, което постанови Нар. Събрание. Но азъ би молилъ Нар. Събрание въ тозъ случай, да рѣши окончателно, да ли въ всичкитѣ случаи, когато става гласоподавание трѣба да се преброява, колко гласове сж за и колко противъ, или само въ нѣкои спорни случаи, и кои сж именно тѣзи спорни случаи, при които трѣба г-да кве-

сторитѣ да преброяватъ и единитѣ и другитѣ гласове, щото да не нарушаватъ своитѣ длѣжности и да не ги укоряватъ, защото всеѣки пжтъ можжтъ да станатъ такива случаи. Щомъ стане единъ представителъ и каже, че не е доволенъ отъ гласоподаванието, става споренъ въпросътъ. Въ такъвъ случай моля Нар. Събрание, да се произнесе, какво трѣба да се прави. Приема ли Нар. Събрание предложението на г-на Шивачова, който иска, щото въ всеѣки случай да се преброяватъ: кои гласове сж за и кои противъ?

Кв. Манафовъ: Като виждамъ да се подлага тозъ въпросъ на гласоподавание, туй е единъ натискъ, който никой не може да приеме, и за това азъ предлагамъ своята оставка.

Председателъ: Ще забѣлѣжа на г-на Манафова, че предложението на г-на Шивачова не е знакъ на упреkanie на г-да квесторитѣ. Просто, той иска за по-голъма яснотъ на работата да се броятъ гласовѣтъ, когато има споръ за болшинство или меншинство.

Кв. Геровъ: Азъ бихъ приелъ предложението на г-на Шивачова, но ако би да стане друга сесия и другъ правилникъ, тогава да се приложи тамъ. Но сега понеже имаме правилникъ и сме работили по тозъ правилникъ, ако се приеме неговото предложение, азъ си давамъ оставката, защото не мож да се вода отъ г-на Шивачова.

Иор. Шишковъ: Даденитѣ обяснения отъ г-на Манафова ни вкарватъ въ съмнѣние, щото да настояваме на предложението на г-на Шивачова; защото ако нѣмаше нищо отъ приеманieto на това предложение, кое ги накарва да си даватъ оставкитѣ? За това да се приеме предложението на г-на Шивачова.

Бошняковъ: Г-да! Два мѣсеца смѣ минали съ единъ правилникъ, два деня ни оставатъ още. Азъ моля, да оставимъ тѣзи дълги и безполѣзни разисквания, защото, ако приемемъ това предложение, то всеѣки който направи нѣкакво предложение, ще каже: азъ искамъ да зная, кои сж за и кои противъ моето предложение и желая да се преброятъ гласовѣтъ. Да закончиме часътъ е вече 7.

Кв. Манафовъ: Съжалѣвамъ г-на Шишкова, че той по моитѣ думи сжди, че трѣбало да има нѣщо; но тжй като това е обида, азъ моля Нар. Събрание и настоявамъ да го каже, като какво е това нѣщо. Саде да мислимъ, саде да ни се чини, саде да казваме, азъ мисля, че никакъ не прилича на единъ представителъ като г-на Шишкова, да докачва единъ квесторъ или депутатъ, който пази честолубието си повече, отъ всеѣко едно друго нѣщо.

Кв. Геровъ: Азъ мисля, че както г-нъ Шишковъ е депутатъ, сѣщо и азъ съмъ такъвъ, както и г-нъ Манафовъ. Който права има г-нъ Шишковъ, имамъ ги и азъ, и азъ нещъ да ми се налага отъ г-на Шивачова тукъ, какво и какъ да работя. Азъ съмъ приелъ да стана квесторъ споредъ правилникътъ, който е въ Нар. Събрание. А днеска да излиза г-нъ Шишковъ и да казва, ако нѣмаме това, имало онова и пр. Ако има г-да, трѣба да го искажете, а не да правите обида на единъ квесторъ или представителъ като Васъ. За това моля, да се непроизнасяте така.

Председателъ: Желаетъ ли г-нъ Шишковъ да каже, както какво нѣщо има, защото той каза, че понеже и двамата квестори си даватъ оставките, трѣба да има нѣщо. Като какво нѣщо разбира г-нъ Шишковъ.

Иорданъ Шишковъ: Т. е. искахъ да кажа, че г. Шивачовъ прави предложение, да се броятъ гласовѣтъ *за* и *противъ*, ако заяви нѣкой. Г-да квесторитѣ заявиха изведнажъ, че си даватъ оставките. Именно туй мя накара да мисля, че трѣба да има нѣщо. Ако нѣмаше нищо, трѣбаше да приематъ предложението на г-на Шивачова.

Председателъ: Ще забѣлѣжа, че предложението на г-на Шивачова бѣше, не ако заяви нѣкой да се броятъ гласовѣтъ, но въ всѣки случай да се преброяватъ гласовѣтъ *за* и *противъ*. Ми се струва, че така бѣше предложението на г-на Шивачова.

Шивачовъ: Понеже тука има ултиматумъ, то за да се дойде до едно съгласие, нека става преброяването само въ спорнитѣ случаи, ако нѣкой заяви, че е станала погрѣшка.

Председателъ: Ще забѣлѣжа на г. Шивачова, че тогава постоянно ще бѣдѣтъ обида за г-да квесторитѣ, защото когато депутатътъ не е доволенъ, той при всѣки случай ще иска да става преброяване на гласовѣтъ *за* и *противъ*.

Шивачовъ: Да се каже «само въ спорни случаи». На г-на Герова представихъ добръ фактъ и г. Геровъ знае това, и това е фактъ въ протоколитѣ. Азъ казахъ, че е истина и азъ повтарямъ и потретямъ. Протоколътъ отъ миналото заседание ще ни каже това. Това не е лъжа, което казахъ азъ по-напредъ. За да неставатъ погрѣшки, по-добръ е въ спорнитѣ случаи да се преброяватъ гласовѣтъ — нито е грѣхъ нито е срамъ за квесторитѣ.

Председателъ: Моля г-на Шивачова да опредѣли, кои сѣ тия спорни случаи.

Шивачовъ: Щомъ единъ представителъ заяви, че не се задоволи отъ гласуванѣето.

Председателъ: Но ми се струва, че ако направи Нар. Събрание това нѣщо, ще значи, че има недовѣрие къмъ квесторитѣ.

Шивачовъ: Тогава, ако квесторитѣ сѣ непогрѣшими абсолютно, ще приемаме всичко, каквото ни кажатъ тѣ; друго нѣма какво да се прави.

Председателъ: Въ такъвъ случай било би по-хубаво, всѣки представителъ напредъ да казва, какъвъ начинъ на гласоподаване желае, преди да стане гласоподаванѣето, защото въ правилникътъ се предвиждатъ разни способности на гласоподаване: има явно, тайно и поименно гласоподаване. Въ такъвъ случай всѣки представителъ, преди да се тури на гласоподаване предложението му, да заяви, че иска двамата квестори да броятъ, единътъ, кои сѣ *за*, другиятъ, кои сѣ *противъ* предложението. Но ако желае Нар. Събрание да приеме абсолютно, по-хубаво ще бѣде. Но ми се струва, да се полага въпросъ за спорнитѣ случаи и тѣзи спорни случаи да се явяватъ тогава, когато заяви нѣкой подиръ гласуванѣето, това ще бѣде постоянна обида за г-да квесторитѣ. (Гласове: Исчерпано е!) Така щото моля Нар. Събрание, да се произнесе.

Кв. Геровъ: Предизвика ми г-нъ Шивачовъ да му кажа, че обича да лъже, защото протоколитѣ сами казватъ, и той самъ видѣ, че е било вишегласие. Заради това му забѣлѣжвамъ, да нестава втори пътъ и да лъже въ Нар. Събрание.

Шивачовъ: Вие лъжете, г-не!

Каменъ Симеоновъ: Като станаха толкозъ дълги разисквания и толкозъ врѣме изгубихме, азъ незнамъ, защо се препираме. На ли намѣрихме, че е по-добръ въ присѣтствието на г. М-ритѣ да рѣшимъ моето предложение; азъ съмъ съгласенъ на това. За това да се прекратятъ дебатитѣ по това нѣщо.

Председателъ: Моля народнитѣ представители да се произнесѣтъ върху предложението, което прави г-нъ Шивачовъ. Който приема предложението на г-на Шивачова, щото всѣкога въ случай на гласуване, квесторитѣ да се произнасятъ: колко гласове сѣ *за* и колко *противъ* да ги преброяватъ — азъ полагамъ така въпросътъ; защото г. Шивачовъ не е опредѣлилъ онѣзи случаи, които сѣ спорни; — който приема предложението на г-на Шивачова, да си дигне ржката.

Г-да квесторитѣ да преброятъ гласовѣтъ и да кажатъ резултатитѣ. (Квесторитѣ не щѣтъ да броятъ. Гласове: Нѣма квестори; дадохъ си оставките!) Моля г-да квесторитѣ, да се произнесѣтъ за преброяването на гласовѣтъ.

Геровъ: Ние си дадохме официално оставките. Който е заявилъ, може да чете гласовѣтъ. Може да е секретаръ, може да стане и ревизоръ.

Аневъ: Моля г-да квесторитѣ, да ненапущатъ длѣжно-ститѣ си изведнажъ. Народ. Събрание не се произнесе и тѣ нѣ трѣба да се обиждатъ отъ предложението на г. Шивачова, защото то се предложи за напредъ. Всички сме съгласни, че г-нъ Шивачовъ постоянно терроризира квесторитѣ, но отъ това не слѣдва, че тѣ трѣба да си даватъ оставкитѣ.

Геровъ: И ние сме народни представители. Азъ неприемамъ да се нападамъ отъ г-на Шивачова. Ако сме приели тая длѣжностъ, ние смѣ я приели съ тѣхното съгласие; а по-нататѣкъ да се нападаме и да си говоримъ всекакви думи не можемъ да търпимъ. Ако иска той, нека чете.

Манафовъ: Но тогава г-на Шивачова ли го наричате, какъ го наричате неискамъ да зная, неговата цѣль не е друга, освѣнъ да оставя въ протоколитѣ такива неприличности върху едно или двѣ лица, за които той трѣба да знае и хубаво трѣба да признава, че тѣ никога и въ никой случай, нито сж искали, нито ще искатъ да искривяватъ, нито ще вършатъ туй, което той желае. Заради това му напомнямъ; напомнихъ му еднажъ, напомнихъ му дващъ, не като квесторъ, но като депутатъ, че тази лѣжища не е за неговитѣ уста, дѣто я предлага тука.

Аневъ: За да се прекратятъ тѣзи разисквания, азъ моля Нар. Събрание, да се произнесе, че има довѣрие къмъ квесторитѣ и да ги помоли да си отгѣглятъ оставкитѣ.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание предложението на г-на Анева? (Гласове: Приема!) Който нѣма довѣрие къмъ квесторитѣ, да си дигне ржката. (Само г. Шивачовъ дигна.) Значи, че цѣлото Нар. Събрание има довѣрие къмъ квесторитѣ, освѣнъ г-нъ Шивачовъ, който обича да дига тѣзи препирни за гласуванъето.

Ще съобща на Нар. Събрание, че тѣй като скратенитѣ протоколи не могатъ да се изпълнятъ и много рѣшения на Нар. Събрание има напр. много прошения, които се четоха тука и които трѣба да се съобщятъ на разнитѣ Министерства, споредъ рѣшението, което е взело Нар. Събрание тука, и до сега не е станало нищо, защото писцитѣ, които сж въ канцеларията на Нар. Събрание ми казватъ, че скратенитѣ протоколи като не сж съставени, не могатъ да направятъ и надлѣжнитѣ писма. Това съобщавамъ на Нар. Събрание за знание, за да не се упрекавамъ послѣ азъ, че много рѣшения на Нар. Събрание сж останали назадъ.

Утрѣ на дневенъ редъ ще имаме бжджѣтъ на Министерството на Финанситѣ. Ще помоля г-да представителитѣ на 9 часа да благоволятъ и заповѣдатъ, така щото да могатъ да работятъ повѣчно врѣме. (Гласове: На 12 часа да се съберемъ!)

Аневъ: Азъ мисля, че всички се убѣдихме, че е невъзможно да започваме на 9 часа, защото неостава врѣме да се приготвимъ; да оставимъ на страна, че г-да представителитѣ нѣматъ врѣме да работятъ и да се приготвятъ за разнитѣ дебати, които ще ставатъ при разискванието на бюджета, но инакъ губимъ много врѣме. За това, по-добрѣ е всеки день на 12 часа да се събираме и да продължава до 8—10 и даже 12 часа презъ нощта; инакъ губиме много врѣме. За това да се съгласимъ да дохождаме единъ пжтъ на день, но да стоимъ по-дълго врѣме.

Бошнаковъ: Днесъ имаме примѣръ. Захванахме отъ 10 и работихме до 12 и слѣдъ обѣдъ отъ 4 до 8. За това по-добрѣ е да захващаме отъ 12 и да продължаваме до 8—10, защото е неприложимо да имаме по два пжти на день засѣдание.

Дуковъ: Това предложение да засѣдаваме по два пжти на день, вчера се прие и днесъ представляваме работата другояче. Ако искате по единъ пжтъ, засѣдавайте, ако искате, хичъ да не засѣдаваме, ние ще си идемъ въ четвъртъкъ. Заранъ нека дойдемъ, както г-нъ Предсѣдателъ напомни и както ние сме рѣшили да правимъ по двѣ засѣдания на день. А че отзарна не сме дошли рано на врѣме, ами сме дошли на 10¹/₂ часа, кой ни е кривъ? Защо дохождаме късно. Единъ пжтъ рѣшено дѣлото не трѣба да се повършаме; освѣнъ това само още до недѣля сме тука и малко врѣме ни остая. И не може челоувѣкъ да стои отъ 12 до 8 на стола на едно мѣсто, отъ колкото ако стои 3 часа преди пладне и послѣ пладне отъ 2 нагорѣ. То е една неправилностъ, вчера да направяме едно нѣщо, а днесъ да го разваляме.

Предсѣдателъ: Ще напомня на г-да представителитѣ, че г-да Министритѣ сж по съгласни да има по два пжти на день, отъ колкото по единъ пжтъ. Ако спомѣняхъ името на Министритѣ, направихъ го именно за това, защото както знаете, присѣтствието на г-да Министритѣ е необходимо по-трѣбно при разгѣжданието на бюджета, така щото, ако би да промѣняваме едно рѣшение, което направихме еднажъ, незнамъ, до колко ще бжде добрѣ; но ако непременно трѣба да промѣнимъ рѣшението, това трѣба да стане въ присѣтствието на г-да Министритѣ, за да кажатъ да ли ще имъ бжде възможно да присѣтствуватъ въ онова врѣме, което ние опредѣлимъ. За сега азъ ще помоля г-да представителитѣ, да дойджтъ утрѣ на 9 часа. (Гласове отъ десно: Нѣма да дойдемъ!)

Вел. Х. Ангеловъ: Г-да Министритѣ казаха, че утрѣ ще дойджтъ на 9 сахата, а ние, ако дойдемъ на 12, не ще ги има тука. (Аневъ: Бждете спокойни, ще дойджтъ!)

Бошнаковъ: Не желая да разваляме туй, което сме рѣшили, но непрактичната частъ на нашето рѣшение азъ казахъ. Въмѣсто на 9 дохождаме на 10—10¹/₂ и въмѣсто отъ 2, захващаме отъ 3; слѣдователно 5 часа губимъ. Азъ бихъ молилъ на 12 часа да дохождаме и да захващаме работа.

Щърбановъ: Г-нъ Бошнаковъ казва, че губимъ като дохождаме на 9 и работимъ до 12 и послѣ обѣдъ отъ 2—5; а не губимъ ли нищо, ако въмѣсто на 12 дохождаме на 1 часъ, и освѣнъ това отъ 9—12 стоимъ така. Това не е

ли по-голяма загуба? — Предпочтително е, да останемъ постоянни на рѣшението си и отъ 9—12 да работимъ и послѣ отъ 2 до когато можемъ да работимъ; защото какво ще изгубимъ когато дохождаме на 9 часа и когато се съгласимъ на това, което желаемъ?

Предсѣдатель: Така щото, утрѣ на 9 часа ще имаме засѣдание. Засѣданието се затваря.

(Конецъ въ 8 часа вечерята).

Предсѣдатель: Варненско-Преславский Симеонъ.

Подпредсѣдатели: { **Иванъ Симеоновъ.**
Ат. Минчовъ.

Секретари: { **Н. Шивачовъ.**
И. Ц. Щърбановъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: А. Безеншекъ.